

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ МАТЕРІАЛІВ
LXXI МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ - КОНФЕРЕНЦІЇ**

el-conf.com.ua

ВЕРЕСНЕВІ НАУКОВІ ЧИТАННЯ - 2021

6 ВЕРЕСНЯ 2021 РОКУ

М. ОДЕСА

Вересневі наукові читання - 2021, LXXI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. – м. Одеса, 6 вересня 2021 року. – 68 с.

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами доповідей LXXI Міжнародної науково-практичної інтернет - конференції «Вересневі наукові читання - 2021», 6 вересня 2021 року, які оприлюднені на інтернет-сторінці el-conf.com.ua

Адреса оргкомітету:

21018, Україна, м. Вінниця, а/с 5088

e-mail: el-conf@ukr.net

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

<i>Андрєєва О.Ю.</i> ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ОСВІТНІЙ ПРОСТІР	4
<i>Гоцуляк О.О.</i> СПОСОБИ ТА ФОРМИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ	8
<i>Драгунов Л.О., Вьяльцева А.А.</i> ОСВОЄННЯ З ВОДНИМ СЕРЕДОВИЩЕМ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ПЛАВАННЮ	13
<i>Ігнатів Н.Є.</i> МУЗИКА ВСЕСВІТУ В АВТОБІОГРАФІЧНОМУ РОМАНІ В. СОСЮРИ «ТРЕТЯ РОТА».....	16
<i>Ковтуненко О.В.</i> ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС СТАВЛЕННЯ ЛЮДЕЙ ДО МАЛОМОБІЛЬНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ	21
<i>Коткова Д.О.</i> ІНСТИТУТ ПЕРЕДДОГОВІРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....	28
<i>Мазуренко Ю.О.</i> НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ	32
<i>Максимова І., науковий керівник Кравець Л.М.</i> РЕТРОСПЕКТИВА ПЕДАГОГІЧНОЇ БІБЛІОГРАФІЇ В ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАННЯХ КІНЦЯ ХІХ ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ.....	35
<i>Моргун А.О., Хижняк В.В., Моргун О.О., Борсук І.О., Пасюга О.І.</i> ПРИВАТНІ СУДОВО-МЕДИЧНІ ПОСЛУГИ В ЯКОСТІ ДЖЕРЕЛА ДОКАЗІВ	40
<i>Павлюк Н.В.</i> ЗНАЧЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛІДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СУЧАСНИХ УМОВАХ.....	46
<i>Семків М.О.</i> ЕТНОГРАФІЧНИЙ ТУРИЗМ: ЕТНОГРАФІЧНІ ПОСЕЛЕННЯ.....	49
<i>Соловей Б.А.</i> СИСТЕМА ВИЛУЧЕННЯ ТЕКСТІВ З ФОТОГРАФІЙ КЛІНІЧНИХ ДОКУМЕНТІВ, АВТОМАТИЗОВАНОГО РЕФЕРУВАННЯ ТА ВИДІЛЕННЯ КЛЮЧОВИХ СЛІВ.....	52
<i>Вдовіна О.О., Філоненко Е.В.</i> WEB-САЙТ ЯК ІНСТРУМЕНТ МАРКЕТИНГУ	57
<i>Хажевська Є.М., Лахматова Н.О.</i> ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ТВОРЧОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	60

ПИТАННЯ АДАПТАЦІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У
ОСВІТНІЙ ПРОСТІР

*Андрєєва О.Ю.,
старший викладач
кафедри мовної підготовки
Запорізької державний
медичний університет
м. Запоріжжя, Україна*

Загальною метою міжнародної діяльності нашої країни в галузі освіти є її інтеграція як рівноправного партнера у світову освітню спільноту, вдосконалення та авторитету національної системи освіти з урахуванням міжнародного досвіду. Статистика свідчить, що контингент студентів-іноземців, що приїждять на навчання до України неухильно зростає. Тому проблема вдосконалення системи підготовки фахівців для зарубіжних країн набуває особливого значення з урахуванням світових тенденцій розвитку вищої освіти.

Підготовка кваліфікованих кадрів для зарубіжних країн є одним зі шляхів інтеграції України у світовий освітній простір. Основою здобуття освіти іноземними громадянами в українських закладах вищої освіти є система підготовки з мови навчання, певний рівень володіння якою необхідний для формування навчально-професійних умінь, й умінь спілкуватися в особистісно значущих сферах життєдіяльності.

Студенти немовних спеціальностей складають найбільш численну групу іноземців, які навчаються у ЗВО України. І вже на початковому етапі (підготовчий факультет або перший курс) іноземні студенти мають володіти мовою навчання на достатньому рівні, що має забезпечити їх повноцінне входження в соціокультурний простір України, зокрема в освітнє середовище закладів вищої освіти. Проте результати вступних тестувань з мови навчання (якою може бути українська чи російська), найчастіше свідчать про низький (ріше просто недостатній) рівень сформованості вмій володіння всіма видами мовленнє-

вої діяльності. І тут на перший план виходить питання адаптації іноземних студентів.

Саме поняття «адаптація» (від латинського «adaptacio» – пристосування) виникло в біології і в широкому значенні розуміється як пристосування до умов навколишнього середовища. Більшість психологічних теорій адаптації розглядають її як процес узгодженості, приведення у рівновагу системи «особистість – середовище». З позицій поведінкового пристосування трактує адаптацію концепція біхевіоризму. У ній під адаптацією розуміють процес (або стан, який досягається в результаті цього процесу) фізичних, соціально-економічних, організаційних змін у груповій поведінці, соціальних відносинах або культурі. Адаптація у широкому сенсі визначається як особлива форма відображення людиною систем зовнішнього та внутрішнього середовища, що полягає у тенденції до встановлення з ними динамічної рівноваги. Розкриваючи зміст явища адаптації, психологи розуміють його, перш за все, як сталий процес активного пристосування до умов соціального середовища. Таким чином, адаптація до освітнього середовища ЗВО Україниє однією з форм пристосування студентів. Вона має ті ж компоненти, що і будь-який інший адаптивний процес. Іноземні студенти, маючи специфічні етнічні та психологічні особливості, змушені долати бар'єри різного роду (наприклад, психологічні, соціальні тощо), освоювати нові види діяльності і форми поведінки. Адаптація іноземних громадян до нових соціокультурних умов при вступі до закладу вищої освіти є основним чинником, що впливає на ефективність освітнього процесу. Проблеми адаптації іноземних студентів до умов навчання в нерідному мовному та соціокультурному середовищі вивчали І. Добрянський, М. Вітковська, І. Троцук.

В перші місяці навчання студентам-іноземцям треба опанувати великий обсяг знань нерідною мовою, що включають повторення тем більшості предметів на нерідній мові та оволодіння новими знаннями, іноді новими предметами. Все це

приводить до значних навчальних та психологічних навантажень, які лягають на плечі іноземних студентів. У цей час вони повинні ознайомитися зі звичаями та традиціями України, нормами поведінки, етикетом. Основні труднощі іноземних студентів пов'язані з тим, що вони ще не пристосовані до здобуття вищої освіти в іншомовному середовищі. Саме тому студентів-іноземців треба забезпечити необхідним багажем знань, правилами спілкування та комунікативного обміну. У зв'язку з цим, існує потреба не тільки розвивати у студента впевненість у собі, прагнення розширювати інтелектуальний та особистісний потенціал, а і впевнено себе почувати в новому соціокультурному середовищі, вміння спілкуватися на нерідній мові з представниками нашої культури.

При роботі з іноземними студентами, які щойно приїхали до України, викладач обов'язково має враховувати багатонаправленість національних культур, цінностей, норм, традицій. Розуміння, усвідомлення викладачем особливостей національних культур студентів (які приїжджають на навчання з багатьох країн) допомагає йому забезпечити найкращі педагогічні умови для навчання іноземних студентів, здобуття ними професійних навичок, розвиток їхньої особистості. На цьому етапі психологи також радять викладачам враховувати вікові особливості та відмінності студентів.

Проблема недостатнього рівня підготовки стосується не лише студентів, які вже пройшли навчання на підготовчому факультеті, рівно так і тих, хто вступає до українських закладів вищої освіти без навчання на підготовчому факультеті (громадяни Узбекистану, Туркменістану, Азербайджану тощо). Що стосується останніх, рівень їхньої мовної підготовки, з однієї сторони, такий, що вони не потребують навчання на підготовчому факультеті в повному обсязі, а з іншої, вони не можуть брати повноцінну участь у навчальному процесі через недостатній рівень володіння мовою (навіть загальнолітературною, не кажучи вже про майже нульовий рівень володіння навичками спілкування в навчально-професійній сфері, що є

набагато гіршим, бо вони необхідні для засвоєння спеціальних дисциплін (які вводяться майже одразу на першому курсі). Що стосується студентів, які вже пройшли навчання на підготовчому факультеті, ця проблема не стоїть так гостро. Річ у тому, що під час навчання на підготовчому факультеті вони вивчали мову спеціальності. А найважчим для викладача і для студентів є те, що в одній групі опиняються студенти, які пройшли навчання на підготовчому факультеті, і студенти-вихідці з країн СНД (перші володіють навичками спілкування в навчально-професійній сфері, а останнім майже до завершення навчання в університеті дуже важно «наздагнати» їх, тому вони дуже часто перебувають у стані стресу). У такій ситуації викладачу треба бути не лише педагогом, а й досвідченим методистом (бо студентам, які приїхали з Узбекистану, Туркменістану, Таджикистану, треба під час уроку приділяти більше уваги, розробляти для них індивідуальні завдання) і психологом (щоб кожен студент у подібних «змішаних» групах почувався впевнено, що є безумовною складовою адекватного сприйняття інформації, яку далі вони отримуватимуть на основних кафедрах). Сучасні засади особистісно орієнтованого навчання розроблено Є. Голобородько, О.О. Леонтєвим, Г. Михайловською, Ю. Пассовим.

Процес адаптації відбувається під впливом низки факторів: об'єктивно соціальних, соціально-психологічних, психофізіологічних, тому адаптація розглядається як комплекс мовного, соціально-психологічного, дидактичного, академічного та інших видів пристосування до нових умов життя. Найбільш важливим для студентів видом адаптації є академічна, її результат становить академічна адаптованість, тобто рівень сформованості комунікативних умінь і навичок, які дозволяють студенту на 100 відсотків реалізовувати освітні потреби.

Література:

1. Каземіренко В.П. Програма дослідження психолого-соціальних чинників адаптації молодшої людини до навчання у ВНЗ та майбутньої професії // Практична психологія та соціальна робота. – 2004. – № 6.

2. Моргунова, Н. С. (2015). Мовне портфоліо як інструмент самооцінки досягнень студентів у процесі навчання української мови як іноземної. Педагогіка та психологія, 51, 66-75.

3. Фурман А.В. Психодіагностика особистісної адаптивності // Наукове видання. – Тернопіль: Економічна думка, 2000.

УДК 347.77

Юридичні науки

СПОСОБИ ТА ФОРМИ ЗАХИСТУ АВТОРСЬКИХ ПРАВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

*Гоцуляк О.О.,
студентка юридичного факультету
Державного університету
інфраструктури та технологій
м.Київ, Україна*

Відповідно до Загальної Декларації прав людини, кожна людина має право на захист її моральних, матеріальних інтересів, що являється результатом наукових, літературних або художніх праць, автором яких вона є. З огляду на це, під захистом авторських прав зазвичай мається на увазі сукупність способів і заходів, спрямованих на відновлення чи визнання зазначених прав, захист інтересів їх власників при порушенні або оспорюваності[1].

Авторсько-правова охорона є комплексним явищем і включає в себе: нормативне закріплення основних положень авторського права та суміжних прав, розробку основних механізмів їх реалізації, визначення рівня впливу між народного законодавства на дану сферу регулювання, створення системи державних органів, наділених спеціальною компетенцією у галузі реалізації зазначених прав. Ст. 52 Закону України «Про авторське право та суміжні права» передбачає, що за захистом свого авторського права і (або) суміжних прав їх суб'єкти можуть звертатися в установленому порядку до суду й інших органів відповідно до їх компетенції. Зокрема, власники цих

прав мають право подати позови про: відшкодування збитків, включаючи упущену вигоду, або стягнення доходу, який отримав порушник внаслідок недотримання ним авторських і (або) суміжних прав, або виплату компенсацій; про відшкодування моральної (немайнової) шкоди. Крім того, надано можливість вимагати від осіб, які порушують авторське право і (або) суміжні права позивача, надати інформацію про третіх осіб, які причетні до виробництва та розповсюдження контрафактних примірників творів і об'єктів суміжних прав, технологічних прийомів обходу технічних засобів захисту, а також дані про канали їх розповсюдження [2, ст. 52].

Виділяють дві основні форми захисту авторських прав – юрисдикційну та неюрисдикційну. Перша з них передбачає діяльність уповноважених державних органів по захисту порушених прав. Особа, права якої порушені неправомірними діями, може звернутися за захистом у відповідні державні органи. Для юрисдикційної форми основним є саме судовий захист. Крім того, характерною рисою являється значний проміжок часу (подання позову до суду чи скарги до адміністративного органу, їх розгляд, винесення рішення та його подальше виконання), що в умовах ринкової економіки є малоефективним. Неюрисдикційна, як позасудова форма, передбачає дії юридичних або фізичних осіб по захисту своїх авторських прав самостійно, без звернення до державних чи інших компетентних органів. При цьому йдеться про використання лише законних способів: повідомлення порушника про існування авторських прав і пропозиція вирішення спору шляхом проведення переговорів, пропаганда дотримання авторських прав та інформування широкого кола осіб про їх існування тощо.

Варто звернути увагу, що актуальності й вагомості щодо захисту авторських прав набирає самозахист, оскільки саме завдяки йому відбувається ефективне, економне та негайне реагування на правопорушення. Крім того, через зазначену форму найкраще проявляються принципи приватного права, такі як: диспозитивність й ініціативність сторін. Так, особа під час

здійснення самозахисту має більше свободи вибору, міри й характеру реагування. Також, розвивається соціальна активність, зростає правосвідомість населення, укріплюється законність та правопорядок[3, с.211].

На сьогоднішній день, питання охорони інтелектуальної власності вийшли на перший план у світі, внаслідок чого, стали не просто юридичними чи комерційними перешкодами, а кричущими проблемами суспільства в цілому. Виходячи з глобального характеру мережі Інтернет, для досягнення мети захисту прав і свобод людини та подальшого розвитку всесвітнього інформаційного простору, вироблено багато способів протидії порушенню авторських прав, якими, на відміну від форм, розуміють матеріальні та правові інструменти, вимоги і міри примусового впливу, за допомогою яких здійснюється охорона від посягання на авторські права, визнання порушених авторських прав та їх відновлення. [4, с.134-141]. Найбільш ефективними виявились запропоновані Пастуховим О.М. наступні шляхи вирішення існуючих проблем у вищезазначеній сфері: використання цифрового підпису, за допомогою якого можна ідентифікувати справжнього автора твору; використання цифрових марок, серед яких виокремлюють систему «цифрових водяних знаків», впроваджуваних у твори в мережі Інтернет. Їх перевага полягає в тому, що при звичайному візуальному розгляді зображення користувач не бачить жодних закодованих позначень – імені автора або ж року видання, однак застосувавши певний програмний засіб, можна довести те, що використані файли містять додаткову інформацію, яка вказує на особу, що її записала. Наступним способом є обмеження доступу до матеріалів, розміщених в мережі Інтернет. Наприклад, повні тексти деяких наукових праць доступні тільки після оплати. Варто виділити й методи криптографічного перетворення матеріалів, найрозповсюдженішим серед яких є шифрування, використовуючи яке можна обмежити або повністю виключити можливість копіювання творів. Цікавим є прийом «годинникової бомби»,

значення якого полягає у тому, що власник авторських прав надає функціонально повноцінний доступ до об'єкта інтелектуальної власності, проте встановлює дату, з настанням якої доступ до нього буде неможливим. Один з варіантів такого методу передбачає закриття продавцем доступу до твору після певної кількості користувань [5].

Існує система дій для захисту порушених авторських прав. Так, зафіксувавши факт порушення, автор самостійно або через уповноважену особу може звернутися до суду з метою захисту своїх прав та вимагати компенсації за те, що без його відома було використано об'єкт інтелектуальної власності. Відповідачем у таких справах може виступати як власник домену, так і сам провайдер, який дозволив на своєму сервері розміщення домену, що став віртуальною територією порушення авторського права. Однак, це буде можливим лише у випадку наявності інформації про фізичну або юридичну особу, що є адміністратором серверу чи домену. Нажаль, зазвичай зазначені дані є невідомими, що практично унеможлиблює подання позову до суду. До того ж, важливо зазначити, що спір щодо порушеного права авторства має розглядатися за місцем знаходження відповідача, а отже, якщо сайт, домен, провайдер зареєстровані у іншій країні світу, то судова справа має проводитися саме у цій державі. Це, у свою чергу, створює ще один проблемний аспект захисту авторських прав у мережі Інтернет[6, с.34-36]. Розглянувши справу, суд може винести одне з наступних рішень: відшкодування збитків та моральної (немайнової) шкоди, завданої порушенням з визначенням розміру відшкодування, стягнення з порушника авторського права і (або) суміжних прав доходу, отриманого внаслідок порушення, виплату компенсації, що визначається судом, замість відшкодування збитків або стягнення доходу, заборону опублікування творів, припинення їх розповсюдження, вилучення (конфіскацію) контрафактних примірників, публікацію у пресі інформації про допущене порушення тощо, якщо у ході судового розгляду буде доведено факт порушення авторського права і суміжних

прав або факт наявності дій, що створюють загрозу порушення цих прав. Судовий захист авторських прав на твори науки, літератури і мистецтва, розміщені в мережі Інтернет, в разі їх порушення численними користувачами практично здійснити неможливо через надзвичайну складність (неможливість) встановити особу кожного конкретного порушника. Зазначена проблема ускладнюється й тим, що порушники можуть бути громадянами багатьох країн, що зумовлює необхідність позивача порушувати позови в різних країнах і за різними юрисдикціями.

Виходячи з вищеперерахованого, можна зазначити, що контроль за порушенням авторського права в Інтернеті на сьогоднішній день є досить ускладненим. Саме тому, в умовах сучасності, авторам найбільш доцільно піклуватися про захист своїх законних прав заздалегідь, використовуючи різноманітні технічні засоби захисту, що дозволяють створювати технологічні перешкоди порушенню авторського права або суміжних прав.

Література:

1. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року // Офіційний вісник України. – 2008. – №93. – Ст.3103. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.

2. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 23.12.1993 № 3792-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>.

3. Зеров К.О. Самозахист авторського права на твори, розміщені в мережі Інтернет / К.О.Зеров// Часопис цивілістики – Одеса: 2016. - №20. – С.211-220.

4. Інтелектуальна власність у науково-технічній сфері: методи та принципи вартісної оцінки [Текст]: монографія / Г.О. Андрощук, С.А Давимука. – К: Парламентське видавництво, 2014. – 304 с.

5. Пастухов О. М. Авторське право у сфері функціонування всесвітньої інформаційної мережі Інтернет: дисертація

на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. – Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України / О. М. Пастухов. – К.: 2002. – 170 с.

6. Денисова Р.О. Питання реалізації авторських прав в Інтернеті / Р. О. Денисова // Юрист України. – 2013. – № 3. – С. 32–36.

Педагогічні науки

ОСВОЄННЯ З ВОДНИМ СЕРЕДОВИЩЕМ ДІТЕЙ
ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ
ПЛАВАННЮ

Драгунов Л.О.

*доцент кафедри історії та теорії
олімпійського спорту, навчально-наукового
Олімпійського інституту*

Вяльцева А.А.

*магістранта кафедри історії
та теорії олімпійського спорту
Національного університету
фізичного виховання і спорту України
Київ, Україна*

Вступ

Для навчання дітей дошкільного віку плаванню розроблено та обґрунтовано досить широке коло різних методик проведення занять. Разом з тим, багаторічна практика проведення навчання дітей плаванню показує, що ефект використання цих методик багато в чому залежить як від наявності відповідних умов так і індивідуальних особливостей конкретної дитини. Тому процес навчання плаванню дітей диференційований і займає різну кількість часу, засобів, методичних прийомів та залежить від різних чинників та факторів, насамперед – тренера, обраної ним

програми, віку дитини, первинних навичок, наявності або відсутності страху води та інші [1, 4]. Проведений аналіз спеціальної наукової та науково методичної літератури показав низький відсоток дітей у віці 4-6 років, які отримали задоволення на перших заняттях з плавання (14-15 %), а у деяких осіб контакт з водою викликав взагалі негативну психічну реакцію (10-12 %) [2, 3]. При цьому спостерігається досить високий відсоток дітей, які так і не засвоїли вміння плавати.

Мета досліджень нашої роботи полягала в підвищенні ефективності навчально-тренувальної програми, спрямованої на освоєння з водним середовищем дітей дошкільного віку (4-6 років) в процесі навчання плаванню за рахунок використання засобів дихання.

Методи досліджень. Для вирішення поставлених у роботі завдань використовувалися наступні методи: аналіз та узагальнення спеціальної наукової та науково-методичної літератури; метод експертної оцінки; педагогічний експеримент; педагогічне тестування.

Результати досліджень та їх обговорення. Узагальнюючи отримані результати, можна відзначити, що за час проведеного експерименту більшу кількість вправ початкового навчання плаванню раніше освоїли експериментальні групи, що використовували в ході тренувань розроблені вправи. Відмітною характеристикою розроблених вправ є допомога дітям зняти напругу та розслабитись у воді, легше утримувати тіло на поверхні води і, в подальшому, приймати правильне для плавання положення, запам'ятовуючи свої відчуття та відтворюючи їх. Проте, як показали дослідження, найбільш ефективним розроблений нами комплекс вправ є саме для початкового етапу навчання плаванню.

Висновки. В результаті проведеного дослідження, можна зробити висновок, що використання розробленого комплексу вправ відіграє значну роль в навчанні плаванню дітей 4-6 років. Теоретичний аналіз та результати педагогічного експерименту дозволяє зробити наступні висновки:

1. При аналізі науково-методичної літератури виявлено, що в сучасних програмах ДЮОСК, ДЮОШ та інших освітніх закладів, спрямованих на навчання плаванню дітей 4-6 років, на етапі початкового навчання дуже мало уваги приділяється процесу освоєння правильного дихального циклу.

2. У ході педагогічного експерименту встановлено, що застосування розробленого комплексу вправ у дітей 4-6 років, в порівнянні з контрольною групою, дозволяє прискорити процес освоєння базових вправ, в 1,5 рази.

3. Застосування комплексу вправ суттєво не вплинуло на освоєння плавання обраним стилем (кроль на грудях), в групах більш високого рівня підготовки, де діти вже вміють триматись на воді, виконувати елементарні рухи (ковзання, плавання в стрілочці).

Література:

1. Бріскін Ю., Одинець Т., Пітин М., Сидорко О. Оздоровче плавання: навч. посіб. Львів, 2017 – 200 с.

2. Лопухин В. Пятьсот статей по плаванию в журналах «Теория и практика физической культуры» / В. Я. Лопухин // Теория и практика физической культуры. 1995. - № 11. – С.24, 37-38

3. Мухина Е. Обучение плаванию детей 7-10 лет на основе предрасположенности к овладению плавательными навыками: дис. канд. пед. наук / Е. А. Мухина. Малаховка, 1999. – 156 с..

4. Програма з плавання для дітей дошкільного віку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dsrusalochka.ru>

МУЗИКА ВСЕСВІТУ В АВТОБІОГРАФІЧНОМУ РОМАНІ В.
СОСЮРИ «ТРЕТЯ РОТА»

*Ігнатів Н.Є.,
доцент кафедри слов'янської філології
імені професора Іларіона Свенціцького
Львівський національний університет
імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

Лірик за світосприйняттям, В.Сосюра у своєму автобіографічному романі залишається поетом. Спогади про роки дитинства у «Третій Роті» – це передусім роздуми про осмислення себе у світі, і у цих пошуках самого себе особливо важливим було побути на самоті: *«Я одійду од людей, ляжу на пахучу траву, дивлюсь на далекі зорі, про які мені мати казала, що це «очі янголів», і плачу, плачу... Після сліз мені ставало так легко і тихо на душі... Я наче виростав і летів у зоряні світи, що скажено мчать у вічність, а за спиною в мене шуміли могуті, на все небо, крила...»* [3, с.24].

Як зазначала Л.Ставицька, «для поезії В.Сосюри показовий образ *крила*, епітет *крилатий* із широким спектром сполучуваності: юнь, небо, весна, судьба, душа. Поетична словосполука *душа крилата* на ґрунті прози набуває заданої змістової конкретизації: *«Душа все росла, і її крила поволі обростали орлиним пір'ям, крила знань і фантазії»*. Із набору «крилатих» мікробразів письменник не випадково обирає *крила душі*, адже він асоціативно пов'язаний із метафорою *серце – птах*, а для прози завжди легше асимілювати усталене образне уявлення, ніж поетичну незвичну сполучуваність» [4, с.37].

Світ неповторних дитячих вражень письменника, роки його юності, сповнені драматичних подій, – все це постає перед очима читача роману «Третя Рота» у вигляді захоплюючих уяву картин, котрі з часом стали надзвичайно дорогими для поетичної пам'яті автора [2, с.209].

Одна з таких особливих картин, яка відображена у романі, – це намагання автора-оповідача пригадати перші моменти осмислення себе: «Вода. Страшний, широкий і неосяжний світ, що срібним маревом то підіймається до мене, то даленіє, падає...

Я на руках срібної од води мами...

Це вона то близько нахиляється до води, і мене майже з головою заливає її страшне й блискуче срібло, то швидко підіймає мене вгору, до життя і золотого від сонця, сяйливого, синього неба... І тоді я заспокоююсь і замовкаю...перестаю кричати...

А моторошно-невідомий і в той же час такий дивно-принадний, мерехтливий світ тремтить, і переливається всіма кольорами райдуги, й широко лине ліворуч, кудись униз, повний пахучої й холодної свіжості, весь обсіпаний лазурними поцілунками вітру.

Це моє перше вражіння життя.

Я не розумів слів і не знав, що той срібний, страшний і принадний світ зветься рікою Дінцем. А те, в чому зі сміхом плескотілись і дзвінко зойкали люди, – водою.

Далі я нічого не пам'ятаю» [3, с.14].

Таємнича і чарівна, життєстверджуюча сила води, як вона показана в наведеному фрагменті із роману, підтверджує думку про те, що “ж и в а в о д а (agua vitae) земних глибин візуально та стихійно поєднує очі землі – озера та водні поверхні – з небом і світилами» [5, с.661].

Особливою любов'ю поета оповиті спогади про дорогу йому річку Дінець: «...Ріка мого золотого дитинства. Ти вічно в мені, в моїх золотих згадках про тебе, про солодке й гірке, що приснилося і одснилося моїм карим і сумним очам, душі моєї тривожній...» [3, с.75]. Плинність води асоціюється у свідомості поета із плинністю часу, який повернути назад неможливо, і тільки у спогадах можна «прожити» його знову [1, с.210].

Краса, незвідність та велич світу для героя-оповідача «Третьої Роти» відкривається з розширенням просторових кордонів. Від рідного села дороги прокладаються все далі, і

знову незвідана водяна стихія відкриється малому хлопчині на берегах Каспію: *«Баку... Ми стоїмо з батьком на березі Каспійського моря, біля великого мідного якоря, вритого в землю. Я дивився на море, як на величезну і безкінечну бурхливу вітряно-синю гору... Хвилі добігали майже до моїх ніг і залишали на піску срібні волани ажурної піни... В порту було багато кораблів з шумливим гасм вітрил, і вони дуже хитались, а од берега одходив і повільно дерся на синю і гуркітливу гору моря білий і красивий, як місто, пароплав. І далеко-далеко, як блакитні метелики, були розкидані в розпеченій синяві неба кораблі...»* [3, с.31].

Сприйняття героєм-оповідачем близьких і дорогих йому людей чи деталізація певних їхніх рис теж подається через образну систему Всесвіту. Згадуючи надзвичайну щирість і відвертість матері, коли вона згадувала романтичні пригоди юних років, В.Сосюра підкреслює: *«Вона розповідала це так поетично і образно, що переді мною як живі стояли повні чар і краси срібно-місячні ночі Донбасу і люди, цілі зоряні світи, святі, далекі і казково близькі»* [3, с.7].

Коли ж поет пригадує спів батька – ці миті асоціюються в пам'яті оповідача з просторами дорогої йому Донеччини та знову ж таки із чарівною таємничістю Всесвіту, який так вабить до себе: *«...пісні дзвеніли або в залитій лагідним сьйвом, широкій, з високими вікнами кімнаті, або в степу, в таємному світлі вогнища і в голубому й далекому мигтінні зірок, під задумливий дзвін гітари в чарівних руках татка, що співав задушевним бархатним баритоном»* [3, с.24].

В іншому фрагменті тексту спів сприймається як голос самої природи, сповненої величі і незбагненої краси: *«Ні, то не хлопці співають, а зоря, що залила небо над яворами, і на її фоні самотня фігура дівчини біля тину»* [3, с.126]. Портретні риси матері поета теж подано крізь призму безмежних світів: *«У неї було чорне, аж до синяви, волосся, і вся вона була як зоряна і пристрасна пісня. Вона дуже любила зорі і часто молилась і плакала під ними»* [3, с.6].

Поряд з овіяними романтичним характером картинами світосприйняття автора-оповідача у творі змальовуються і надзвичайно важкі для сім'ї майбутнього поета ситуації – і тут теж у взаємозв'язку зринають образи, які підкреслюють відчуття неспокою і хвилювання перед незвіданим: *«Пухка й срібна зима в холоді багряних зір і далекого сонця рипіла на вулицях Третьої Роти, коли ми з батьком їхали шукати щастя на Полтавщину»* [3, с.90].

Пам'ять поета у всій можливій повноті зберегла, наче яскраві спалахи, неповторні картини із далекого минулого: *«Зима. Яскрава, пухнаста, місячна зима в селі.*

*Я вибіг за ворота, а до мене підійшли дві гарненькі дівчинки. Одна в шубці з хутряним комірцем, смуглява, чорноока й ласкава. Місяць над нами срібно сміється, а ми дивимося одне на одного, це смугляве дівча і я; мені солодко і [приємно] дивитися на неї. Серце моє тремтливо й співучо стискується, і я, як срібна радісна пташка, **лечу в чорнії і повнії зірок моря її очей...**»* [3, с.54]; *«Одного разу ми «різдвували», тобто ходили з зіркою і співали у селянських хатах, а за це нам давали цукерки або гроші. Ми зайшли до однієї хати, дуже бідної хати. Нам відчинила двері дівчинка з таким гарним лицем, що в мене захолола душа від раптового щастя. Я в неї закохався, **як блискавиця»*** [3, с.54].

Такі ліричні розповіді оповідача про період дитячих захоплень дуже часто подаються в контексті вражень про світ природи: *«Була осінь, але не пізня, а **тиха, золота і печальна...***

*Вечірне проміння заливало безмежні простори донецьких степів, а ми з Сонею все йшли і йшли в **погасаюче небо...**»* [3, с.25].

Золото, сонце, місячне сяйво, зоряні світи – це нерозривні образні категорії у системі поетичного світовідчування Володимира Сосюри і саме вони висвітлюють відкритість душі поета, емоційну глибину сприйняття, його захоплення красою та гармонією.

«Третю Роту», як зазначала Л. Ставицька у дослідженні «Поетичне і прозове слово Володимира Сосюри», поет писав тоді, коли «сформувалась його ідіолектна лексична норма з тими одиницями, що служать маркерами, своєрідними індикаторами стильової манери майстра. До таких одиниць, безумовно, належить епітет *золотий*, що є ключовим у романі» [4, с.36].

Величні світи, які так ваблять до себе, все ж далекі і горді, відчуття самотності героя зростає, він поринає у світ книжкових сюжетів, згодом важка праця підлітка на заводі після смерті батька дає нове розуміння буття. Тема вічності, яка неодноразово зринає у романі, отримує таке осмислення: *«Сама страшна смерть – це в шахті. Я не міг уявити, як це можна умерти далеко від сонця, з горами землі на грудях... А коли кліть скажено виносила нас на поверхню, був уже вечір, і зорі холодно й далеко світили над землею»* [3, с.103].

Автобіографічний роман В.Сосюри, надзвичайно багатогранний з огляду на порушені у ньому проблеми буття, на характер авторського мовлення, багатство тональності, дає читачеві можливість відчутти специфіку сприйняття поетом величі Всесвіту, сприяє заглибленню у специфічні прояви ліричної природи автора.

Література:

1. Гальченко С.А. Мемуарна проза Володимира Сосюри //Сосюра В. Третя Рота. – К., 1997. – С.217-220.
2. Ігнатів Н.Є. Специфіка відображення дитячого світо-сприйняття в автобіографічному романі В.Сосюри «Третя Рота» //Вісник Луганського національного педагогічного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки. Луганськ 2007. – № 14 (130). – С.209-215.
3. Сосюра В.М. Третя Рота. – К., 1997.
4. Ставицька Леся. Поетичне і прозове слово Володимира Сосюри //Лінгвістичний аналіз художнього тексту: хрестоматія / Ніжинський держ. ун-т ім. М. Гоголя /Укл. Н.М.Пасік. – Ніжин, 2007. – С. 35-40.

5. Ханзен-Лёве А. Русский символизм. Система поэтических мотивов. Мифопоэтический символизм. Космическая символика /Пер.с нем. М.Ю.Некрасова. – СПб., 2003.

УДК 316.7

Політичні науки

ІСТОРИЧНИЙ ЕКСКУРС СТАВЛЕННЯ ЛЮДЕЙ ДО МАЛОМОБІЛЬНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

Ковтуненко О.В.,

аспірантка

Навчально-науковий інститут

публічного управління та державної служби

Київського національного університету

імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

Досліджуючи поняття «інвалідність», з'ясовано, що у різні часи ставлення до людей з обмеженими можливостями було неоднозначним, відповідно підходів, які застосовувались до розуміння таких осіб: моральний («покарання за гріхи» та виключення людей з інвалідністю із суспільства); філантропичний (люди з обмеженими можливостями потребують догляду, організації притулків і богадільнь); медико-педагогічні (лікування, виховання та навчання, утворення спеціальних відділень при лікарнях, навчальних закладах).

У стародавні часи до людей з обмеженими можливостями ставилися з упередженнями не лише тому, що вони не могли брати участь у суспільному житті і бути «повноцінними громадянами», а й тому, що їх вади викликали містичний жах і віру в те, що їхня хвороба має демонічне походження. Деякі вірили, що Бог «створив інвалідність» як спосіб покарання людини або батьків, інші розглядали її як особливий дар від Бога і вірили, що людина з інвалідністю має більш значущу мету на землі. Люди із судомою вважалися такими, яких «Бог торкнувся», проте Гіппократ (460-357 рр. до н.е.) вважав, що

напади були результатом фізичних причин, а не божественного втручання, а божественна природа виникла через неосвіченість людей[1].

Оцінка фізичної досконалості вплинула на розвиток світогляду того часу: фізичне виховання було проголошено основою життя і виведено на рівень поклоніння. Свідчення негативного ставлення до людей, які мали певні фізичні вади, можна знайти у багатьох працях давньогрецьких філософів. Платон) “кульгавою” називав кожну людину, тіло та розум якої були не однаково розвинені. У V ст. до н.е. спартанський цар Архідам був покараний радою старійшин за одруження з невисокою жінкою. Аристотель (384 р. - до н.е.) вважав, що потрібно розробити закон, який «попереджатиме народжування дітей-калік», і людей з інвалідністю «не слід виправляти» і «не допускати до суспільного життя». Закони Лікурга (IX-VIII ст. до н.е.) рекомендували позбавити життя дітей з фізичними вадами. У Спарті існував звичай, за якого новонароджену дитину клали до ніг старійшині, і якщо вони не виявляли вад розвитку, брали її на руки – це означало, що вона отримала право на життя. Якщо дитину не брали з землі, підписували смертний вирок. Таке поводження з «неповноцінними дітьми» панувало не лише в Спарті, а й протягом століть було нормою для всієї Давньої Греції [2].

Позиція Сенеки (4 р. до н.е. -): «вбивство калік і топимо тих дітей, які народжуються на світ кволими і спотвореними, відбувається не через гнів і прикрість, а щоб відокремлювати непридатного від здорового» є типовою для громадянина військової держави, якою була Римська імперія, де ідеалом був воїн, а дитина-інвалід, яка навіть належала до найвищого звання, була нижчою і непотрібною для суспільства [2].

Грецький лікар і вчений Гален (130-200 рр. н.е.) визнавав мозок центральним органом нервової системи та місцем інтелекту, що доводило природні та фізичні причини інвалідності. Відомий філософ, лікар і вчений Пліній Старший (23-79 рр.) у 37 книгах «Природної історії» узагальнив всю інформацію про

людей з обмеженими можливостями, отриману з різних галузей знань, на підставі чого він робить висновок, що «природа творить виродків, щоб вразити нас і розважити себе».

З появою християнства ставлення до людей з обмеженими можливостями поступово змінювалося на більш гуманне, але разом з тим зросла й кількість релігійних забобонів, тому умови життя таких осіб залишались суворими. У 369 р. у Візантії почали відкривати лікарні для людей з обмеженими можливостями, жебраків і сиріт, що свідчило про формування почуття милосердя до них у суспільстві. За часів Київської Русі князь Володимир, заснувавши Десятинну церкву, доручив церкві піклуватися про знедолених. Перша вітчизняна лікарня була утворена при Києво-Печерському монастирі, заснованому Антонієм у середині XI ст. Феодосій побудував «двір біля монастиря, де перебували жебраки, сліпі, кульгаві та хворі». На це витрачали десяту частину з усього монастирського майна.

Серед князів, які вирізнялися милосердям і турботою про людей з особливими потребами, відзначилися Чернігівський князь Всеволод (1030-1093 рр.), який сприяв будівництву лікарні для бідних біля Києво-Печерського монастиря, Володимир Мономах (1053-1125 рр.), який у «Повчанні дітям» наказав синам не забувати бідних і сиріт, і годувати їх, коли це було можливо. Його сестра – княгиня Анна заснувала у м. Києві навчальний заклад для дітей бідних, де не лише забезпечували піклування, а й навчали ремеслу і навіть основам грамотності.

У середні віки значну роль у формуванні світогляду суспільства і зокрема, ставлення до людей з фізичними та психічними вадами відігравала церква, яка підпорядковувала політику, мораль, науку, культуру, освіту, мистецтво. Під час судових процесів «над відьмами» під страту підпадали психічно хворі особи.

Бетлемський Королівський госпіталь (від якої походить слово "Бедлам") була першою психіатричною лікарнею в Європі, заснованою в Лондоні в 1247р. Починаючи з 1403 р. лікарня госпіталізувала «соціальних вигнанців», «божевіль-

них», а також тих, хто більше не міг залишатися в суспільстві. Незабаром лікарня стала відомою жорстоким поводженням з психічно хворими. У XVIII ст. можна було, заплативши гроші, прийти і подивитися на психічно хворих людей, дражнити та глузувати з них. У 1700р. вперше «лунатиків» почали називати «пацієнтами». З тих пір психічна хвороба розглядається в Європі не як катастрофа, а як хвороба, яку можна діагностувати та, можливо, вилікувати.

Ідеологи Середньовіччя, принципово розходяться у поглядах на релігію та структуру держави, одноголосно вважали людей з фізичними та психічними вадами нижчими та непотрібними суспільству. У їх «моделях світу» ніхто не залишав місця для людей з проблемами розвитку. Фактів «позбавлення від інвалідів» у середньовічній Європі було безліч. Звичайно, ідеологія «винищення» та позбавлення життя не пропагувалася відкрито, але протидії їй не було.

Епоха Відродження - це час розвитку гуманістичних тенденцій щодо людей з фізичними та психічними вадами. Ідеї рівності всіх людей, рівності людської природи, що панували в ті часи, привертати увагу філософів, лікарів, науковців [2].

Джиrolамо Кардано, італійський вчений, узагальнюючи наявний досвід, запропонував метод навчання глухих людей. У своєму дослідженні він аргументував можливість психічного розвитку глухих людей, заснований на використанні збережених органів чуття, особливо зору.

Водночас у Європі практикувалася соціальна адаптація сліпих за рахунок слуху. Про це свідчить прецедент відкриття 1662 року в Палермо музичної школи для сліпих. «Організатори школи, самі сліпі», розробили «статут, згідно з яким жебрацтво є ганьбою для сліпих, а сліпі можуть і повинні працювати». В Англії були створені братства сліпих, де їх навчили добре орієнтуватися, рухаючись вулицями Лондона [2].

В історії інвалідності період до XVII ст., називається «періодом вагань», відсутністю розуміння проблем людей з обмеженими можливостями та послуг для них [2].

Примітне дослідження, проведене у Франції Якобом Родрігесом Перейрою (1715-1780 рр.), який наставляв «глухонімих» і навчав їх чути і говорити за допомогою дотику та вібрації м'язів. Вчені були вражені тим, що учні можуть чудово наслідувати мову, навіть діалекти [3].

Відомий французький психіатр Ф. Пінель (1745-1826рр.) першим в історії медицини зняв ланцюги з «розумово відсталих» людей, змінивши таким чином ставлення до них і статус установ, де їх утримували, з «тюремного типу» в лікарні. Будучи лікарем, він щодня бачив яке ставлення до людей з психічними розладами: їх тримали в нелюдських умовах, у темних сирих кімнатах, прикували до крюків на руках були наручники. Він класифікував типи психічних захворювань, започаткував окремі історії хвороби, та наголосив на необхідності професійного досвіду роботи з пацієнтами.

З початком промислової революції у XVIII ст. все більше людей переїжджало до міст, працюючи за мізерну заробітну плату і проживаючи в жалюгідних умовах. Вони особливо жорстоко ставилися до людей з обмеженими можливостями. Протягом цього століття дедалі більше вчених, лікарів, філософів, політиків починали звертати увагу на умови, в яких перебувають люди з обмеженими можливостями, намагаючись їх змінити. Підвищений інтерес до людей з обмеженими можливостями на початку XIX ст. знайшов вираз у соціальній практиці. У цей час соціальні реформатори, такі як американська Доротея Дікс, виступали за покращення послуг для всіх людей з обмеженими можливостями. Дікс викладаючи в недільній школі у в'язниці в Масачусетсі, з жахом спостерігала за умовами, в яких перебували жінки. Пізніше Дікс протягом двох років відвідував тюрми, притулки, богадільні та психіатричні лікарні по всій території Сполучених Штатів [2].

Соціальна політика багатьох інших країн у цей час спрямована на організацію шкіл, притулків, лікарень для дітей з інвалідністю, розвиток досліджень у цій галузі та розширення практики їх застосування. Такі школи були створені в 1842 р. в

Берліні та в 1846 р. в Лейпцигу. Відомий французький лікар і педагог Е. Сегюн (1812-1880 рр.), працюючи директором школи для «ідіотів», побачив потенційні переваги фізіологічного методу лікування розумової відсталості. Він вважав, що психічна недостатність зумовлена слабкою нервовою системою і може бути вилікувана в процесі рухового та сенсорного навчання. У 1844 р. Паризька академія наук визнала методи Сегена, зазначивши, що він вирішив проблему «виховання ідіотів». Проживаючи в США в 1848 р., він створив першу в країні установу для розумово відсталих. Сеген є автором медико-педагогічної системи виховання та навчання дітей з розумовою відсталістю. Його методи та позитивні результати стали основою таких практик у всій Європі та Америці [3].

Все більше людей з фізичними та психічними вадами були довічно ізольовані в спеціальних установах. Існували спеціальні школи та школи-інтернати, які не дозволяли «інвалідам» та «звичайним» людям рости та співіснувати разом. Наприклад, кількість людей в державних установах США продовжувала збільшуватися, складаючи в середньому майже 250 осіб на заклад в 1890 р. І понад 500 осіб на заклад в 1905 р. Якщо в 1900 р., існувало майже 10 приватних закладів для людей з обмеженими можливостями, тоді як в 1923 р., ця кількість зросла до 80 закладів.

У першій половині ХХ ст., політичні, економічні та соціальні передумови ведуть до змін у політиці щодо освіти людей з інвалідністю у багатьох країнах. Наприклад, в Італії організацію державних спеціальних шкіл було призупинено через зміну політичної системи. У Німеччині кількість допоміжних шкіл формально зросла, і це відбулося завдяки спробам позбавити загальноосвітні школи від «відсталих дітей», а також бездомних та психічнохворих. Як результат, спеціальна школа, задумана і створена як заклад для виховання та соціальної реабілітації розумово відсталих людей, стала своєрідним заповідником для соціально незахищених дітей. В Англії зміни в освітній політиці були пов'язані з економічною

кризою. Закон вимагав збільшення кількості спеціальних шкіл, але не міг бути реалізований, оскільки ініціатива відкрити ці школи в країні належала місцевим органам влади, які, позбавлені фінансової підтримки та фінансування від благодійників, не змогли відкрити нові школи навіть коли на них був попит.

Таким чином, є підстави вважати, що еволюційні зміни у ставленні до людей з обмеженими можливостями мають певні історичні періоди: коли людей з обмеженими можливостями позбавляли, знищували; висловлювали співчуття та турботу, лікували, навчали; вони були виключені з суспільства, бо не «влаштовували» його; вони були об'єктом насмішок; їх примусово відправляли до закритих закладів та психіатричних лікарень, де багато хто залишався на все життя. Політика багатьох країн щодо людей з особливими потребами впродовж століть була спрямована на одну мету - зробити їх «невидимими» і сховати від суспільства. Друга світова війна суттєво змінила ставлення мільйонів людей до проблеми «інвалідності» [2].

Наприкінці 1960-х років організація людей з обмеженими можливостями, почали розробляти нову концепцію «інвалідності» в деяких країнах. Ця концепція базувалася на тісному зв'язку між бар'єрами, з якими стикаються особи з інвалідністю та структурою і характером навколишнього середовища, а також ставленням населення до людей з інвалідністю. Незважаючи на те, що з другої половини ХХ ст., у багатьох країнах світу впроваджується нова концепція політики щодо осіб з інвалідністю, яка має на меті забезпечити повне дотримання прав людини на рівних засадах та участь людей з інвалідністю в суспільстві [2].

Література:

1. Інвалідність живе у суспільстві, а не в особі... - INVAK.INFO – информационное агентство – портал людей с инвалидностью. *INVAK.INFO – информационное агентство – портал людей с инвалидностью.* URL: <https://invak.info/stati/2322-invalidnist-zhive-u-suspilstvi-a-ne-v-osobi.html> (дата звернення: 05.09.2021).

2. Байди Л. Ю., Краснокової – Еннс О. В. «Інвалідність та суспільство» : навчальний посіб. Київ : Канадський центр вивч. Інвалідності ВГСПО «Нац. Асамблея інвалідів України», 2012. 217 с.

3.Еволюція суспільних поглядів на інвалідність. Франція, епоха Просвітн... *Share and Discover Knowledge on SlideShare*. URL: <https://www.slideshare.net/olgakharkov2014/ss-44159270> (дата звернення: 05.09.2021).

УДК 343

Юридичні науки

ІНСТИТУТ ПЕРЕДДОГОВІРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Коткова Д.О.,
*студентка Інституту права
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Інститут переддоговірної відповідальності (або «*culpa in contrahendo*») був заснований у 1860 році німецьким цивілістом Рудольфом фон Іерінгом, а німецький правник Dollé відніс його до найважливіших юридичних винаходів XIX століття [1]. Переддоговірна відповідальність – інститут цивільного права, різновид цивільно правової відповідальності за шкоду, заподіяну на стадії ведення переговорів та укладення договору внаслідок неналежного виконання контрагентом потерпілого своїх переддоговірних зобов'язань (перш за все – обов'язку позитивного інформування контрагента про властивості та якості предмета договору, відсутності дійсного наміру укласти договір) [4, с. 81-21]. Сутність інституту переддоговірної відповідальності полягає у тому, що сторони переговорів зобов'язані поводити себе добросовісно, що передбачає врахування інтересів контрагента, надання необхідної для прийняття рішення (правдивої) інформації. Сторона перего-

ворів, що поводить недобросовісно, має відшкодувати іншій стороні завдані збитки [3, с. 75].

У країнах континентального права інститут переддоговірної відповідальності об'єднує усі випадки заподіяння шкоди, допущеної під час переговорів, коли така шкода була заподіяна внаслідок недобросовісності однієї із сторін. Те, яким чином вина в переговорах вплинула на подальші відносини контрагентів, не впливає на обов'язок відшкодування заподіяної шкоди. Важливою складовою у таких переговорах є дотримання принципу добросовісності, що виступає регулятором переддоговірних відносин. Наведене має місце, наприклад, у Австрії, Німеччині, Франції, Греції, Швейцарії та Італії [4, с. 84]. У доктрині також часто згадується даний принцип. Так, наприклад, О.С. Комаров вказував, що «сторона, яка добросовісно веде переговори, ще до початку виникнення договірних відносин заслуговує на правовий захист своїх інтересів» [5]. Натомість у країнах загального права домінуючим є принцип свободи переговорного процесу, у зв'язку з чим тут сформувався алеаторний підхід [3, с. 82]. Суть алеаторного підходу полягає у ризиковості: наприклад, на момент вчинення ризикового правочину, ще не відомо, чи буде вартість надання однієї сторони більшою чи меншою, ніж вартість блага, що надається [6]. Таким чином, у цих країнах не виражений інститут переддоговірної відповідальності. Варто, проте, зазначити, що це компенсується, наприклад, принципом естопель, який полягає у забороні протирічної поведінки сторони. Попри те, що він найчастіше застосовується в контексті поведінки особи в судовому процесі, він також може підлягати застосуванню і щодо інших відносин та поведінки сторін, зокрема відносин сторін на етапі ведення переговорів. Що стосується норм романо-германської системи, то у них відображений інститут переддоговірної відповідальності. Окрім того, він отримав закріплення на рівні міжнародних нормативно-правових актів: Принципах УНІДРУА, Принципах Європейського договірної права. Прикладом такого закріплення може слугувати заборона

на розкриття та використання інформації, яка передається однією стороною як конфіденційна в процесі переговорів [8].

У доктрині наразі немає єдності щодо розуміння правової природи переддоговірної відповідальності. Частина науковців розглядають переддоговірну відповідальність як деліктну, оскільки між сторонами не виникають договірні зобов'язання. О.М.Садіков, аргументуючи таку позицію, зазначає, що застосування норм про договірну відповідальність до переддоговірної відповідальності позбавлене формально-юридичних підстав [9, с. 10]. Інший підхід полягає у тому, що переддоговірна відповідальність поєднує в собі ознаки як договірної, так і деліктної, тому є квазидоговірною [7]. Такий підхід пояснюється тим, що переддоговірну відповідальність не можна вважати ні суто договірною (оскільки між сторонами ще не укладено договору), ні суто деліктною. Все ж, з огляду на те, що формальною підставою інституту переддоговірної відповідальності є норми саме договірного права, а заподіяні збитки пов'язані із витратами сторони, понесеними у зв'язку з переддоговірним процесом, тобто підготовкою до укладання договору, можна зробити висновок, що даний інститут ближчий до норм договірного права, тобто є квазидоговірним [2, с. 15].

Практичне значення з'ясування правової природи переддоговірної відповідальності полягає у тому, що залежно від того який підхід – деліктний чи квазидоговірний – взяти за основу, буде той чи інший обсяг відшкодування збитків. Так, відповідно до деліктного підходу, необхідно відновити те становище, в якому перебував би потерпілий, якби не було порушення, тобто йдеться про те становище, у якому особа б перебувала, якби узагалі не вступила в переговори. Відповідно до квазидоговірного підходу, наслідком відшкодування збитків має бути створення того становища особи, у якому вона б знаходилася, якби інша сторона повелася добросовісно і договір було б укладено, проте потім не виконано.

Підсумовуючи, варто зазначити, що Цивільний кодекс України наразі не містить спеціальних норм, що стосуються

переддоговірної відповідальності. Доцільним вбачається врегулювати питання застосування інституту переддоговірної відповідальності на законодавчому рівні, а саме доповнення Цивільного кодексу України нормами щодо переддоговірної відповідальності. Слід відзначити, що вчені пропонують доповнити даними нормами книгу 5 «Зобов'язальне право», Розділ 2 «Загальні положення про договір» та положення щодо свободи договору.

Література:

1. Prof. Dr.Dr.h.c. Rudolf Welsch [Die Grundlagen der culpa in contrahendo im osterreichischen Recht] in Welsch (Hrsg), Haftung aus Verschulden beim Vertragsabschluss in Zentral – und Osteuropa (2012).

2. Гнищевич К. В. Преддоговорная ответственность в гражданском праве (culpa in contrahendo): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. СПб. 2009. 26 с.

3. Канзафарова І.С. Федорко М.С. Інститут переддоговірної відповідальності в світлі рекодифікації цивільного законодавства України / І.С. Канзафарова М.С. Федорко // Правова держава. – 2020. - №40. – С. 74-83.

4. Квіт Н.М. Преддоговірна відповідальність або «culpa in contrahendo» як перспектива для України / Н.М. Квіт // Право і суспільство. – 2015. - №1. – С. 80-85.

5. Комаров А.С. Ответственность в коммерческом обороте / А.С. Комаров – Юрид.лит., 1991. – 280с.

6. Мічурін Є.О. Техніка складання договорів. Науково-практичний посібник / Є.О. Мічурін // Практика і закон.– 2006.– 536 с.

7. Полякевич В. Г. Ответственность за преддоговорные нарушения: дис. ... канд. юрид. наук. М. 2007. 175 с.

8. Принципи міжнародних комерційних договорів (Принципи УНІДРУА (UNIDROIT)). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_920#Text.

9. Садиков О. Н. Недействительные и несостоявшиеся сделки. Юридический мир. 2000. № 6. С. 7-11.

НЕДОЛІКИ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Мазуренко Ю.О.

вчитель англійської мови

Маринівського ЗЗСО I-III ступенів

Техніка викладання англійської мови з використанням мультимедійних технологій відрізняється від традиційного проведення занять в таких тонких моментах, як середовище, засоби, ресурси та способи.

Перш за все, впровадження мультимедійних технологій у вивченні англійської мови збагачує та урізноманітнює ресурси навчання мови, що сприяє активній підготовці здобувачів освіти [1, с. 88]. З іншого боку, сучасне обладнання забезпечує нові можливості вивчення англійської мови як для студентів, так і для вчителів, і ці засоби роблять мову більш гнучкою, зручною, цікавою, візуалізованою, що перетворює сучасну техніку навчання на більш відкриту, ефективну і легку для міжкультурного спілкування [2].

Проте надмірне використання мультимедії має декілька негативних моментів:

- надмірна залежність від мультимедійних технологій;
- відмова від належної інформаційної обізнаності учителів;
- помилкове планування навчальної програми.

Деякі дослідники вважають, що надмірна залежність від мультимедійних технологій може нести негативний вплив на професіоналізм викладача. Педагоги, які регулярно користуються мультимедійними технологіями, стають залежними від викладання за допомогою техніки, починають втрачати навички оцінювача, провідного конструктора та консультанта під час заняття. Роль мультимедійних технологій, в деякій мірі, може бути перебільшена. Наприклад, викладання англійської

складніше, ніж просто читати книгу, тому деякі викладачі, можливо, просто спростили процес підготовки до заняття і перетворилися на операторів цих мультимедійних технологій замість виконання ролі педагога, експерта та майстра.[3, с. 68]

Перебуваючи за монитором, викладачі часто не виконують належних інтерактивних функцій, а ефективна взаємодія зменшується також суттєво. Отже, як очікується, ефективність та якість навчання можуть бути підвищені та орієнтоване навчання по відношенню до студента, врешті-решт зупиняється. [4, с.86]

Відсутність належного потенціалу у викладачів ще одна значна проблема філології. Основна проблема формулюється так: переважна більшість методів навчання та навчальних програм були розроблені без урахування мультимедійних технологій, тому зміст навчальної програми суперечить комп'ютеру.

Потенціал мультимедійних технологій використовується не в повній мірі. Часто здобувачам освіти важко засвоїти необхідний матеріал, який подається з використанням комп'ютера, тому що інформація подається одночасно та монотонно. До того ж, недостатня компетентність вчителя в мультимедійних технологіях не дозволяє використовувати цей прийом у повній мірі.

Недостатня інформація усвідомлення офлайн-навчання. Діяльність учнів певною мірою послаблюється, оскільки вони надто залежать від комп'ютерів та навчальної програми. Використання мультимедії без чіткої спланованості призведе до того, що учні легко загубляться в океані інформації, втратять впевненість, час, знизять ефективність навчання та свій ентузіазм у довгостроковій перспективі. [5]

Техніка, завжди орієнтована на вчителя, але при цьому вона повинна адаптованою до орієнтованих підходів у процесі передачі знань учням.

Якість викладання предмета не відповідає дійсним вимогам, що є ще однією великою проблемою у навчанні за допомогою мультимедійних технологій [6, с.71]. Текст, представлений у книзі, зустрічається в одних ресурсах, в інших

надто багато непотрібної та застарілої інформації, яка не тільки марна, але забирає дорогоцінний час. Як було зазначено раніше, надмірна кількість інформації викликає труднощі при виборі ключових моментів, а швидкі зміни слайдів не залишають учням достатньо часу, щоб робити нотатки, не кажучи вже про що якісне засвоєння, розуміння та систематичність представленого матеріалу [7]. Крім того, надмірне використання зображень та даних про них може легко відвернути увагу студентів, а єдині вимоги до всіх мультимедійних матеріалів не відображають особисте ставлення вчителя.

Зменшення інтерактивних мовних подій — явище, яке заслуговує нашого розгляду. Взаємодія між викладачем та учнями знижені, причиною чого є залежність навчального процесу від мультимедійних технологій.

Підводячи підсумок, треба зазначити, що у використанні мультимедії в початковому процесі дійсно є дуже багато переваг. Але наша система освіти ще не має відповідної кількості напрацьованих матеріалів для впровадження повноцінної діджиталізації. А це значить, що неправильне та не систематичне використання електронних приладів може зашкодити засвоєнню нового матеріалу.

Література:

1. Bershtein, V. L. The Internet Technologies in the Development of Foreign Language Off Line Teaching of the Non-Linguists Students // The collection of Articles on the Materials of the International of Methodological Symposium. Part1. Lempert Readings - X. – Pyatigorsk, 2008, – P. 88-94.
2. Tsaryeva, M.A. Cross-Cultural Communication and the Dialogue of Cultures: monograph. - Khabarovsk: FESU, 2006.
3. Mao, M. L. “A study on the Problems and Their Countermeasures of Multimedia Teaching of College English,” Computer-Assisted Education Study, pp. 68-70, February 2010.
4. Voyevoda, Ye. V. Didactic Principles of Application of Multimedia Technologies in Higher School // Education in Russia: the materials of conference. – 2007. – P.86-90.

5. C. X. Jin & X. G. Li, "Research on the Application of Multimedia- and – Network-based High School English Teaching

6. Nazarenko, A.L., Dunartsyrenova., Distant Learning of Foreign Languages: Principles, Advantages and Problems // Herald of MSU, Ser.19. Linguistics and Cross-Cultural Communication. – 2005, №1. – P. 71-75.

7. Malyukova, G. N., Solomakhina, I. A. «The Use of Multimedia in Teaching a Foreign Language» <http://festival.1september.ru/articles/212523/>

УДК 37.014

Педагогічні науки

РЕТРОСПЕКТИВА ПЕДАГОГІЧНОЇ БІБЛІОГРАФІЇ В ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАННЯХ КІНЦЯ ХІХ ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ

Макимова Інна

студент КОГПА

Науковий керівник

Кравець Любов Михайлівна

доцент, кандидат педагогічних наук

У статті подано ретроспективний аналіз документів з історії розвитку школи і педагогіки, на прикладі періодичних видань кінця ХІХ – початку ХХ століть, які зберігаються в бібліотеці Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка, виявлено їх тематичну направленість, обґрунтовується роль суспільства на розвиток освіти та народних шкіл, розглядаються питання, які цікавили педагогів понад 100 років, а деякі не втратили актуальності і на сьогоднішній час.

Ключові слова: *освіта, школа, виховання, педагогічна періодика, соціальна педагогіка, «Русская мысль».*

Постановка проблеми: дослідження педагогічної літератури кінця ХІХ - початку ХХ ст., - по матеріалах періодики (зокрема рубрики "Библиографический отдел" и "Критическое обозрение" журналу «Русская Мысль»). В цілому ряді статей,

опублікованих в цих журналах в продовж всього періоду їх існування, розглядаються питання становлення та розвитку громадянського суспільства, а також дослідження діалектики співвідношення традиційної та інноваційної педагогічної діяльності, вплив педагогічної журналістики, яка висвітлює та аналізує навчально-виховний процес, на формування суспільної думки з питань виховання та освіти, та популяризацію знань і ціннісних орієнтирів.

Мета статті: проаналізувати видання світової педагогічної літератури на рубежі 19-20 ст. на документальних бібліографічних джерелах того часу.

Аналіз досліджень і публікацій: В роботі опрацьовано і проаналізовано матеріали щомісячного літературно-політичного видання - журналу «Русская мысль», що виходив у Москві з 1880 рр., число передплатників сягало 14 000; закритий більшовиками в 1918 р., як буржуазний орган друку. Особливістю журналу був «Библиографический отдел», і "Критическое обозрение", які виходили в вигляді окремого додатку до журналу і містив у собі систематичний звіт про всі головні новинки європейської наукової (педагогічної) літератури).

Виклад основного матеріалу: На початку XX століття дорогою новій школі і педагогіці сміливо та наполегливо прокладали новатори. Журнал "Русская Мысль" регулярно інформував читачів про нові імена та тенденції в галузі освіти. Серед них Еллен Кей - шведська письменниця і педагог, автор концепції вільного виховання. В основу педагогічного процесу вона брала особистий досвід дитини, її інтереси та самостійність, критикуючи стару школу, її методи, і закликаючи дорослих поважати дитину, критикуючи стару і сучасну на той момент школу як таку, що губить дитячі душі і вбачала мету шкільної освіти не в передаванні суми знань, а в загальному розвитку дитини, формуванні допитливості, дослідницького ставлення до світу, вміння спостерігати і вивчати його, застосовувати знання на практиці тощо. Нововведення, принесені нею в педагогіку до цих пір лишаються актуальними. У 1900 році Еллен Кей – написала

книгу "Вік дитини", у 1905 р. книга була перекладена з німецької мови і видана у Москві. Замітка про книгу і автора була надрукована в часописі (1).

Жіноча освіта в імперській Росії довгий час лишалась найслабшою ланкою, розвиток якої не захочувалася державою. Проте завдяки ентузіазмові прихильників жіночої освіти відбувалося поступово, але неухильне зростання різноманітних за призначенням і рівнем освіти жіночих навчальних установ. Прикладом навчального жіночого закладу нового типу стало перше у Києві приватне комерційне училище Л.М Володкевич. Його засновниками у 1900 р. стало подружжя Володкевич - Людмила Миколаївна та Микола Миколайович. За формою власності це була приватна навчальна установа. Микола Миколаєви Володкевич, маючи чин колезького радника, працював приват-доцентом у Київському університеті Святого Володимира на кафедрі хімії та викладав природничі дисципліни у Фундуклеївській жіночій гімназії. Таким чином на момент започаткування подружжям Володкевичів приватного жіночого комерційного училища вони мали певний педагогічний досвід і уявлення про можливі шляхи розвитку освітньо-виховної справи. З іншого боку, організація ними саме жіночого навчального закладу комерційного профілю, безумовно, свідчить про їхню зацікавленість розширенням меж і можливостей жіночої освіти, а також про те, що Володкевичі прагнули до реалізації педагогічних і методичних нововведень. оскільки, статус приватного закладу також сприяв і можливості вибору професійних викладачів, і уведенню новітніх навчальних предметів та їх вивченню на основі найсучасніших педагогічних ідей.

Єдиним середнім жіночим комерційним навчальним закладом з семирічним курсом було приватне училище Л.М. Володкевич. Новаторським і глибоко гуманістичного за змістом була пропозиція директора М.М. Володкевича про відміну цифрового оцінювання успіхів учениць і уведення до вжитку словесного оцінювання. Для реалізації цієї новації педагог запропонував упровадження особливих загальних щоденників

для кожного класу, куди викладачі і наглядачки мали б заносити свої характеристики, думки тощо стосовно кожної дитини. Педагогічний комітет не лише схвалив означену пропозицію, а й доручив М.М. Володкевичу розробити форми і структуру щоденників. Цією педагогічною новацією, започаткованою в училищі, М.М. Володкевич поділився з освітянською громадськістю під час виступу на з'їзді директорів і представників опікунських рад в червні 1901 р. у м. Санкт-Петербурзі (2). У матеріалах з'їзду була опублікована доповідь Миколи Миколайовича, головна ідея якої полягала у тому, що "система оцінок несумісна із завданням сердечного ставлення до учнів і шкідлива для навчання". На завершення процитуємо фразу, яку можна вважати педагогічним кредо М.М. Володкевича і його навчального закладу: "Дело школы не оценивать ученика, а развивать его ум и воспитывать его... лучше всего оценит сама жизнь" [там само,].

Петро Андрійович Соколов (1876-?) - письменник, педагог пише: «Ніде так не потрібні широкі філософські погляди, засновані на загальних ідеях, як у педагогіці, де буденна робота і індивідуальний досвід сильно звужують горизонт вихователя», тому автор наполягає на тому, що будь-який педагог повинен вчитися філософськи мислити і «не цуратися чистої філософії». Період кін. ХІХ - поч ХХ ст. розглядається вченими, як час зародження теорії соціальної педагогіки. В цей час появляються перші роботи по історії соціальної педагогіки. Одна з перших ґрунтовних статей про розвиток соціально-педагогічного вчення належить Соколову. В своїй праці «Історія педагогічних систем» (1913), він вперше дав змістовний аналіз «соціальному вихованню» в педагогічній думці минулого. В ній розглядаються історії окремих соціально-педагогічних феноменів (суспільне виховання, соціальне виховання девіантних дітей). Примітно, що він пише в передмові про те, що його розповідь про історію педагогічних систем має наблизити читача, в першу чергу педагога, до тих загальним філософським, психологічним і етичним поглядам кожного з представлених в книзі авторів. (3).

Література:

1. Єллень Кет. Вькь ребенка. Переводь съ ньмецкаго Е. За-лога и В. Шахно. Подь редакціей и съ предисловіемь Ю. И. Ай-хенвальда. Москва, 1905.

2. Н. Володкевичь: 1) Задачи педагогической дьятельности и 2) О принципахъ, которые должны быть положены въ основу преподаванія естествознанія въ средней школь. Кіевь 1905.

3. П. Соколовь. Исторія педагогическихъ системь. Изд. О. В. Богдановой. Спб., 1913 г. Стр. 613. Ц 2 р. 75 к.

5 И. Мещерскій. Народная школа и сельское хозяйство. Сборникъ статей. Изд. 3-е. Спб., 1912 г. стр. 352. Ц. 1 р. 25 к.

6. Общее Дьло. Сборникъ статей по вопросамъ распростракенія образованія среди взрослого населенія. Подь редакціей В. Костроминой. Віп. III Стр. 414. Ц. 1 р. 75 к. и вып. IV. Стр. 473. Ц. 1 р. 75к. Изд. московскаго общества грамотности.

7. А. М. Обуховь и А.Н. Коридалинь. Какъ организовать и какъ вести занятія съ ньсколькими отделениями. М., 1913 г. Ц.. 1р. 10к.

8. П.. Саломатинь. Какъ живеть и работаеть народный учитель. Спб., 1914 г. Издательство " Прометей". Стр. 203. Цьна 75 к.

9. Краткосрочные курсы для законоучителей. Приложение къ "Циркуляру по казанскому учебному округу". Казань, 1913 г. Стр. 317.

10. С. Русова. В. В, Верещагинь. Біографическій очеркъ. Съ портретами и 4 снимками съ картинь Верещагина. ("Библіотека Юнаго Читателя")

11. А. М. Обуховь. Свободное воспитаніе и дисциплина. Изд. 2-е. Москва, 1913 г. Стр. 108. Ц. 40 к.

12. О. Иващенко. Воспоминанія обь Англиской школь. Кіевь, 1912 г. Стр. 207. Ц. 75 коп.

ПРИВАТНІ СУДОВО-МЕДИЧНІ ПОСЛУГИ В ЯКОСТІ
ДЖЕРЕЛА ДОКАЗІВ

Моргун А.О.,

*лікар-судово-медичний експерт,
Харківське обласне бюро
судово-медичної експертизи,
м. Харків, Україна.*

Хижняк В.В.,

*кандидат медичних наук,
доцент кафедри судової медицини
та медичного правознавства
ім. засл. проф. М.С. Бокаріуса,
Харківський національний
медичний університет,
м. Харків, Україна.*

Моргун О.О.,

*лікар-судово-медичний експерт
Дергачівського міського відділення,
Харківське обласне бюро
судово-медичної експертизи,
м. Дергачі, Україна.*

Борсук І.О.,

*лікар-судово-медичний експерт
Красноградського міжрайонного відділення,
Харківське обласне бюро
судово-медичної експертизи,
м. Красноград, Україна.*

Пасюга О.І.,

*лікар-судово-медичний експерт
Балаклійського районного відділення,
Харківське обласне бюро
судово-медичної експертизи,
м. Балаклія, Україна.*

Існування в сучасній Україні приватних судово-медичних послуг обумовлено низкою суб'єктивних і об'єктивних причин.

Головним суб'єктивним чинником є необхідність в закладах судово-медичної служби України дозволеними способами зменшувати щорічний дефіцит бюджету своїх бюро. Основним об'єктивним чинником, як стверджує міністерство охорони здоров'я України (далі – МОЗ України), є «необхідність запровадження гарантованого пакету внаслідок класичної, базової проблеми економіки – постійний дефіцит бюджету: потреби людей завжди перевищують наявні можливості. Це правда і для економіки в сфері охорони здоров'я – ресурси медицини завжди обмежені. Навіть найбагатші країни світу не можуть гарантувати всі можливі послуги своїм громадянам» [1, с. 3]. І далі – «Визначення державних гарантій передбачає, що деякі послуги не можуть бути оплачені за кошти програми. Перелік платних послуг визначено Постановою Кабінету Міністрів України № 1138 «Про затвердження переліку платних послуг ...» [1, с. 5].

У статті 15 «Фінансування судово-експертної діяльності» закону України «Про судову експертизу» наведено підстави проведення судово-медичних експертиз і досліджень за рахунок замовника. А в пункті 7 цієї ж статті зазначено: «Державні спеціалізовані установи, а також фахівці, що не є працівниками цих установ, зазначені у статті 7 цього Закону, виконують інші роботи на договірних засадах» [2].

Висновок фахівця з питань судово-медичної експертизи після здійснення приватних судово-медичних послуг судово-слідчими органами може бути визнано належним і допустимим доказом або джерелом доказів. Про це свідчить стаття 84 «Докази» чинного Кримінального процесуального кодексу України та аналогічні норми в інших процесуальних кодексах.

Тому є потреба з'ясувати основний перелік і правоспроможність документів, що являються результатом приватних судово-медичних послуг, в якості джерела доказів у вітчизняному судочинстві.

Мета нашого повідомлення – показати наявність і об'єм приватних (платних) судово-медичних послуг в якості доказів (джерела доказів) для кримінальних та інших проваджень.

У поточній редакції Постанови Кабінету Міністрів України № 1138 від 17.09.1996 р. «Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних і комунальних закладах охорони здоров'я та вищих медичних навчальних закладах» (далі – Постанова КМУ № 1138) [3] є декілька посилань про можливість і види платних судово-медичних послуг. У розділі «І. Послуги, що надаються згідно з функціональними повноваженнями державними і комунальними закладами охорони здоров'я» до них віднесено:

- проведення судово-медичної та судово-психіатричної експертизи у цивільних справах (п. 25);
- надання висновку фахівця з питань судово-медичної та судово-психіатричної експертизи на запити юридичних і фізичних осіб (п. 26);
- проведення судово-медичних досліджень за замовленням іноземних громадян (п. 27).

Нами пропонується також використовувати додаткові можливості приватних (платних) судово-медичних послуг за такими положеннями Постанови КМУ № 1138:

- лабораторні, діагностичні та консультативні послуги за зверненням громадян, що надаються без направлення лікаря, зокрема із застосуванням телемедицини (п. 13);
- видача копії медичної довідки, витягу з історії хвороби (п. 32);
- проведення медичної, у тому числі, військово-лікарської, експертизи з психіатричним, психологічним та психофізіологічним обстеженням у закладах охорони здоров'я МВС за договорами з фізичними особами та юридичними особами державної форми власності (п. 39).

Найбільш значущим об'єктом судової медицини є труп, а тому в розділі «ІІ. Послуги з провадження господарської та/або виробничої діяльності» Постанови КМУ № 1138 додатково знаходимо такі можливості:

- послуги з підготовки тіла покійного до поховання або кремації (послуги перукаря, косметолога, бальзамування) (п. 6);

– утримання тіл померлих у холодильній камері патолого-анатомічного бюро після дослідження понад норми перебування, а також тих, що знаходяться на зберіганні (п. 7).

Деталізація об'єму приватних (платних) судово-медичних послуг у нашому розумінні є наступною.

На нашу думку, в першу чергу, приватні судово-медичні послуги знайдуть своє застосування у такому: під час судово-медичної діагностики тілесних ушкоджень та встановлення їхнього ступеню тяжкості; судово-медичний аналіз і прогнозування медичної та судово-медичної документації; послуги фахівця в області судово-медичної експертизи та деякі інші, – все за чинним законодавством України про судово-медичну експертизу. Ініціаторами і замовниками приватних судово-медичних послуг (клієнтами) є потерпілі та підозрювані особи, адвокати, правоохоронні органи тощо. Ініціативним документом для здійснення судово-медичних приватних послуг слугуватиме заява чи звернення зазначених вище осіб, але без наявності постанови про призначення експертизи судово-слідчими органами.

Судово-медична діагностика тілесних ушкоджень та встановлення їхнього ступеню тяжкості насамперед передбачає:

- виявлення тілесних ушкоджень під час звернення або в медичних закладах, або вдома, або за даними наявної медичної документації, незалежно від часу їх отримання;

- фіксація тілесних ушкоджень та наданої медичної документації на електронні та паперові носії;

- встановлення часу та механізму утворення тілесних ушкоджень, а також встановлення відповідності часу та обставинам, на які вказує клієнт тощо.

Судово-медичний аналіз і прогнозування медичної та судово-медичної документації, на нашу думку, передбачає наступне:

- аналіз медичної документації щодо перспектив подання клієнтом позовів (скарг) до відповідних установ (медичних установ, страхових компаній, судово-слідчих органів тощо)

щодо протиправних винних дій медичних і/або фармацевтичних працівників;

- аналіз медичної документації померлого в лікарні щодо перспективи (необхідності) проведення судово-медичної експертизи або патолого-анатомічного дослідження;

- аналіз раніше проведених судово-медичних експертиз в державних спеціалізованих установах щодо перспектив подання клієнтом позовів (скарг) до відповідних установ (медичних установ, страхових компаній, судово-слідчих органів тощо) про неправомірні дії правоохоронних органів та медичних експертів;

- аналіз правильності встановлення наявності та ступеня тяжкості тілесних ушкоджень після проходження судово-медичної експертизи в державній спеціалізованій установі (при наявності тих же медичних даних, які використовувалися при попередній експертизі);

- аналітичний судово-медичний супровід в страхових, адміністративних, кримінальних та інших справах.

Інші приватні послуги фахівця в області судово-медичної експертизи включають такі положення:

- огляд місця події з наступною доставкою й супроводом постраждалого до медичних установ та наданням судово-медичних консультацій;

- огляд місця події з наступною доставкою та супроводом тіла до прозекури/судово-медичного моргу;

- повторний огляд місця події та речових доказів з клієнтами (адвокатами, страховими агентами тощо);

- присутність приватного фахівця з судово-медичної експертизи на слідчих експериментах, оглядах місця події, при проведенні судово-медичних експертиз, – все за вимогами/позовами клієнта (адвоката, страхового агента тощо), але за згодою судово-слідчих органів;

- на вимогу клієнтів присутність при медичних клінічних та інструментальних обстеженнях, маніпуляціях, консультаціях тощо (відповідно до правил медичних установ).

Крім того, приватні судово-медичні послуги можливо

розширити за рахунок зберігання та відновлення тіл померлих та інших об'єктів.

Документи, що будуть складатися після здійснення приватних судово-медичних послуг (назва цих документів не має суттєвого значення), в першу чергу, стануть доказом (джерелом доказів) під час попереднього розгляду справи, слідства, судочинства. В деяких випадках первинна інформація в них може стати повноцінними і неспростовними доказами.

Висновки. 1. Наразі існують проблемні медично-правові підстави визнання приватних (платних) судово-медичних послуг в якості доказів (джерела доказів). 2. Урядом України визначено допустимість і види приватних (платних) судово-медичних послуг. 3. Пропонується деталізація такого виду послуг. 4. Показані засади визнання документів за результатами здійснення згаданих вище послуг в якості доказів (джерела доказів).

Література:

1. Пакети медичних послуг: зміст та підхід до контрагування закладів охорони здоров'я. 07.02.2020 р. НСЗУ [Електронний ресурс]. Режим доступу https://nszu.gov.ua/storage/editor/files/paketi-medichnikh-poslug-07022020_1581100466.pdf (Заголовок з екрану) 08.08.2021 р. о 18:20.

2. Про судову експертизу. Закон України [Електронний ресурс]. Режим доступу https://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T403800.html (Заголовок з екрану) 19.06.20221 р. о 19:40.

3. Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних і комунальних закладах охорони здоров'я та вищих медичних навчальних закладах. Постанова КМУ № 1138 від 17.09.1996 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1138-96-п%5d#Text> (Заголовок з екрану) 08.08.2021 р. о 18:20.

ЗНАЧЕННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛІДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Павлюк Н. В.,

*к. ю. н., доцент кафедри криміналістики,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

Важливим завданням криміналістики як науки, є задоволення потреби суспільства в забезпеченні його безпеки від злочинності, сприяння правозастосовним органам у боротьбі з нею. Тому незаперечним є твердження про те, що наука лише тоді має право на існування, коли вона затребувана суспільством. Криміналістика не лише активізувала вдосконалення вже наявних засобів, методів і рекомендацій, які використовуються у діяльності з розкриття та розслідування злочинів [1], а й постійно створює нові, забезпечуючи правозастосовні органи науково-технічними засобами, які відповідають сучасним потребам слідчої практики.

Інноваційні матеріали роботи зі слідами, прилади, що дозволяють проведення експрес-аналізів, засоби аудіо-, відеоконтролю, системи спостереження, цифрова фототехніка та відеозапису, електронні контролери, безпілотні літальні апарати тощо відіграють значну роль в плані забезпечення ефективності слідчої діяльності [2, с. 146].

Одним з перспективних напрямів підвищення якості протидії злочинності слід вважати впровадження у процес досудового розслідування новітніх інформаційних систем і технологій, під якими прийнято розуміти організаційно впорядковану сукупність масивів інформації про об'єкти та інформаційні технології, у тому числі засоби сучасної комп'ютерної техніки, програмне забезпечення і мережі зв'язку, що забезпечують процеси введення, опрацювання та

видачі інформації. До сучасних засобів протидії злочинності можуть бути віднесені інформаційно-консультативні системи, призначені допомогти слідчому вирішити завдання з розслідування певного виду злочину. Саме вони на підставі усвідомлення та аналізу вихідної інформації, формування слідчих версій сприяють визначенню оптимальної послідовності проведення окремих слідчих (розшукових) дій та заходів забезпечення кримінального провадження. Ідея алгоритмізації та програмування розслідування не позбавляє слідчого можливості пошуку евристичних рішень, а навпаки, програма повинна стимулювати його ініціативу щодо відшукування нового оригінального рішення [3, с. 375, 383].

Майбутнє всіх технологій – це віртуальний світ. Ще однією сучасною тенденцією науково-технічного забезпечення слідчої діяльності є освоєння уповноваженими особами віртуальної реальності, пов'язаної з комп'ютеризацією, втіленням у роботу новітніх сучасних технологій. Для криміналістів надзвичайно важливим може стати використання можливостей сегмента доповненої реальності, що стрімко розвивається, суть якої полягає в доповненні дійсності будь-якими віртуальними елементами, з перебігу необхідних для вирішення поточних і перспективних завдань [4, с. 109]. Так, використання методу комп'ютерного моделювання та створення 3D-моделей на основі показань учасників кримінального провадження, результатів проведення слідчих (розшукових) дій, судових експертиз й подальшої реконструкції злочину або окремих його епізодів – сприяють досягненню високого рівня деталізації інформації; отриманню високоточних даних; збереженню доказової інформації протягом тривалого терміну і відтворенню події злочину в будь-який момент часу; візуалізації події злочину з різної перспективи; отриманню нових доказів у кримінальному провадженні тощо.

Вивчення та використання у слідчій діяльності електронних слідів, що залишаються в різних інформаційних базах даних засобами мобільного зв'язку, кредитними, дисконтними

картами, проїзними документами, забезпеченими магнітним кодом, персональними комп'ютерами, підключеними до Інтернету, іншими пристроями, асортимент яких стрімко розширюється – проблема, яка потребує докладання значних зусиль криміналістів. Виявлення, фіксація, розшифровка таких слідів, стають в останні роки масовим явищем, будуть сприяти розкриттю і розслідуванню самих різних, в тому числі й комп'ютерних злочинів, що здійснюються в Інтернеті [5. с. 203]. Тому доволі актуальним є оснащення працівників правозастосовних органів новітніми засобами, методами та технологіями, які сприяли б підвищенню рівня їх активності, завдяки швидкому отриманню інформації про протиправні дії у віртуальному середовищі.

Отже, очевидно, що науково-технічне забезпечення слідчої діяльності у сучасних умовах відкриває нові перспективи для успішної реалізації її потенційних можливостей у боротьбі зі злочинністю. Оснащення суб'єктів, що здійснюють досудове розслідування інноваційними засобами, методами, технологіями дозволяє скоротити строки і підвищити якість проведення слідчих (розшукових) дій; підвищити оперативність отримання та своєчасність обробки необхідної інформації; сприяє всебічному та більш повному встановленню фактичних даних, що значно впливає на ефективність і швидкість досудового розслідування. Крім того, створює умови для формування професійної майстерності уповноважених суб'єктів.

Література:

1. Криминалистическое обеспечение антикоррупционной деятельности в уголовно-исполнительной системе России : учеб. пособие / кол. авт.: В. Н. Бодяков, А. В. Кудрявцев, Н. Е. Кудрявцева и др. Владимир : ВЮИ ФСИН России, 2015. 184 с. URL: <https://scicenter.online/taktika-kriminalisticheskaya-scicenter/kriminalisticheskoe-obespechenie-antikorrupsio.html>

2. Шепітько В.Ю. Інновації в криміналістиці як віддзеркалення розвитку науки. Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці, судовій експертизі та юридичній

практиці : матеріали міжнар. «круглого столу» (Харків, 12 груд. 2019 р.). Харків : Право, 2019. 164 с.

3. Журавель В. А. Загальна теорія криміналістики: генеза та сучасний стан : монографія. Харків : Право, 2021. 448 с.

4. Белоус В. В. Информационные технологии: новая категория криминалистики или очередное «модное» увлечение? *Криминалистъ первопечатный*. 2014. № 8. С. 103-115.

5. Ищенко Е. П. Криминалистика: главные направления развития. *Уголовно-процессуальные и криминалистические чтения*: матеріали междунар. науч.-практ. интернет конф. (г. Иркутск, 16–30 апр. 2012 г.). Иркутск : Изд-во БГУЭП, 2012. С. 201-209.

УДК 338.483.12

Економічні науки

ЕТНОГРАФІЧНИЙ ТУРИЗМ: ЕТНОГРАФІЧНІ ПОСЕЛЕННЯ

Семків М. О.,

*аспірант кафедри туризму,
Харківський національний економічний
університет імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна*

За останні роки розвиток етнографічного туризму набрав чималих обертів. Особливістю даного виду туризму є те, що він заснований на зацікавленості туристів у справжньому житті народів, знайомстві з культурою, традиціями, обрядами і творчістю етносів.

Знайомство з етнографічними особливостями інших культур дозволяє скласти єдину картину багатостороннього світу з унікальними у своїй індивідуальності народами і народностями. Більш того, етнографічний туризм сприяє більш тісним зв'язкам між представниками цих народів, включенню їх культури в світову культурну спадщину.

Сьогодні в існує величезна кількість різноманітних місць для знайомства з життям та історико-культурними особливостями

народів, що проживали чи проживають на певній території. Це й музеї (краєзнавчі, історичні, скансени), фестивалі, місця проведення народних гулянь, центри народного промислу, етнографічні поселення тощо.

Особливої уваги варто приділити етнографічним поселенням (або, як їх ще називають – етнографічне селище, етноселище, етнічне селище, національне селище). З позиції етнографії (історична наука, яка вивчає культуру й побут народів світу, їх походження, розселення та культурно-побутові взаємовідносини; народознавство; сукупність усіх особливостей побуту, звичаїв, культури якого-небудь народу, народності, місцевості [1]) – це поселення, яке зберегло свій етнічний тип, з системою ознак, що характеризують традиційну культуру етносу. В туризмі – це туристичний об'єкт, який спеціально обладнаний комплекс для розвитку етнографічного туризму [2].

Етнографічні поселення бувають двох типів: демонстративні та реальні. У демонстративних поселеннях, як правило, ніхто не живе, а лише приходять туди, як на роботу [3]. Прикладом демонстративного поселення в Україні є Музей історії сільського господарства Волині в селі Рокині поблизу Луцька. Для української держави це унікальний, за своєю природою, скансен, працівники якого проживуть на території музею, де ведуть господарство, зберігаючи усі традиції та надаючи можливість відвідувачам побачити на власні очі всі особливості культури та господарства регіону [4].

Щодо реальних етнографічних поселень, то це поселення, що є історичною батьківщиною певного народу чи етносу, що проживають на даній території та зберегли історико-культурне надбання свого народу. Це цілий комплекс, в якому навколишнє природне середовище поєднується з традиційним інтер'єром, оздобленням, набором традиційних предметів побуту, що показують уклад і традиції народу, історію розвитку суспільних відносин, культури народу. Це об'єкт, не тільки зберігає, але і відтворює традиційні культурні цінності. При цьому люди в межах таких сіл живуть звичайним життям,

займаються ремеслами або традиційними формами сільського хазяйства. До етнографічних селищ можна віднести селища австралійських чи африканських аборигенів, поселення південноамериканських індіанців в джунглях Перу тощо. Під час відвідування даних поселень туристи мають можливість ознайомитися з тим, як господарює відвідуваний народ, взяти участь в приготуванні їжі, предметів побуту, прикрас, національних обрядах і святах.

Відвідування етнографічних селищ, як один із напрямків етнографічного туризму виконує ряд функцій: охорони та збереження об'єктів етнографічної та історико-культурної спадщини; сприяє відродженню місцевої кухні, місцевих способів виготовлення традиційних предметів побуту і ремесел; просвітницька, виховна і освітня; рекреаційно-туристична; підвищення культурного рівня корінного населення, налагодження культурних зв'язків з представниками різноманітних культу; сприяння толерантному ставленню до представників різних етносів.

Незважаючи на те що сьогодні етнографічний туризм в світі розвивається і залучає багато людей, його організація пов'язана з багатьма труднощами і проблемами. Створення етнографічного об'єкта вимагає наукових досліджень, обґрунтування, а також великих вкладень. Тому такі інвестиції в основному під силу тільки великим організаціям або державі. Проблема організації етнографічного туризму полягає в тому, що великий потік туристів може завдати шкоди об'єкту.

Отже, етнографічні поселення є особливим ресурсом етнографічного туризму, що дозволяють познайомитись з історико-культурною спадщиною певного народу. Тому однією з основних цілей етнографічного туризму має стати збереження і використання без шкоди культурної спадщини.

Література:

1. Словник української мови: в 11 тт. / [авт.-уклад. Білодіда І. К., АН УРСР. Інститут мовознавства].— Київ : Наукова думка, 1970—1980. — Т. 2, 1971. — С. 491.

2. Калудцов В. Н., Латышева А. Ю. Теория и практика планирования культурного ландшафта. мат-лы Всерос. науч.-практ. конф., Саранск., 2010. С. 7–15.

3. Кедрова И. В. Этнотуризм как перспективная форма сохранения этнической культуры. Этническая культура. 2020. № 2(3). С. 10–13.

4. Кадчанівський Д. Музеї під відкритим небом як об'єкти туризму в Україні// Географія. Економіка. Екологія. Туризм: Вип. 3 – К., 2009,- с. 59 – 73.

УДК 378

Інформаційні технології

СИСТЕМА ВИЛУЧЕННЯ ТЕКСТІВ З ФОТОГРАФІЙ КЛІНІЧНИХ ДОКУМЕНТІВ, АВТОМАТИЗОВАНОГО РЕФЕРУВАННЯ ТА ВИДІЛЕННЯ КЛЮЧОВИХ СЛІВ

Соловей Богдан Анатолійович

магістр другого курсу

за освітньо-професійною програмою

«Комп'ютерні технології в біології та медицині»

Національний технічний університет України

"Київський політехнічний інститут

імені Ігоря Сікорського"

Незважаючи на те, що в даний час більшість медичних документів складається на комп'ютерах, завдання створення повністю електронного документообігу ще далека до повної реалізації. Задача вилучення тексту з зображення на сьогодні ефективно розв'язується з застосуванням згорткових нейронних мереж, які є найбільш ефективними на підставі цілої низки спостережень [1]. Але вилучені з застосуванням нейронної мережі тексти зберігаються без систематизації що суттєво ускладнює пошук необхідної інформації. Час який витрачається на пошук по текстах медичних історій можливо скоротити за рахунок розробки системи автоматизованого виділення з текстів найважливіших речень (реферату) та ключових слів.

На сьогодні програмних застосунків у які включено модулі: автоматизованого реферування та визначення ключових слів для текстів українською мовою не існує, тому розробка такою системи є актуально.

Для досягнення поставленої мети система має включити модулі (рис. 1): вилучення текстів з фотографій; аналіз текстів та кластеризація по темах; визначення реферату та ключових слів; збереження текстів разом з рефератом та ключовими словами; пошуку текстів.

До необхідних для розробки системи ресурсів належать: бібліотека «tesseract», яка включає функції вилучення описових текстів з фотографій методами нейронних мереж; бібліотека «gensim» - реалізує функції векторизації слів методами нейронних мереж [2]; бібліотека «sklearn.cluster» - алгоритми кластеризації; бібліотека «sklearn.decomposition» - алгоритм виділення ключових компонент; довідник – для стемізації та лематизації українського тексту.

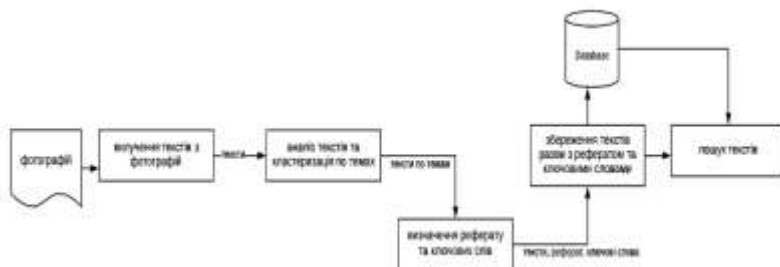

Рисунок 1 Модулі системи автоматизованого реферування та визначення ключових слів.

Запропонована модульність основана на проведених експериментальних дослідженнях щодо точності автоматизованого реферування проведеного на повному наборі текстів порівняно з реферуванням текстів розділених по темах. Дослідження проводилось на результатах 4-х обстежень виконаних з різною метою: «Протокол КТ – дослідження»; «Протокол обстеження Електронейроміографія (стимуляційна) + ТМС»; «Протокол дослідження – гастроентерологія»;

«Протокол дослідження - пульмонологія»; статистики набору даних представлені в таблиці 1.

Таблиця 1

Статистики по визначеному набору даних

Тема	Кількість речень	Кількість слів в документі	Кількість слів після стемізації
Протокол КТ – дослідження	37	305	159
Протокол обстеження Електронейроміографія (стимуляційна) + ТМС	24	251	117
Протокол дослідження - гастроентерологія	38	384	202
Протокол дослідження - пульмонологія	30	367	183

Дослідження було виконано наступними кроками:

1. На всьому набору текстів були визначені еталонні ключові речення за допомогою експертів.
2. Набір текстів було розділено по кластерах;
3. Для кожного кластеру визначено реферат та обчислена точність як середня кількість правильно визначених реферативних речень;
4. Аналогічно, було визначено реферат для всього набору текстів та обчислена точність;
5. Порівняно точність отриманих рефератів.

З одержаних результатів середня точність реферування по кластерах склала 75%, тоді як для реферату 58%, таким чином зроблено висновки щодо доцільності формування реферату для кожного кластеру, а ні для набору текстів.

Для визначеного набору даних (табл. 1) були проведені кластерізації методами: розкладу невід'ємних матриць (NMF), агломератної кластеризації та k-means++ з метою визначення більш ефективного алгоритму за метриками: зовнішня оцінка – точність; внутрішні оцінки: однорідність (homogeneity), повнота (completeness) та V-міра (V-measure), відкоригований індекс Ранд (AdjustedRandindex), Оцінка «сілуету» (Silhouette);

точність (Accuracy) [3]. Отримані результати внутрішніх оцінок представлені на рисунку 2.

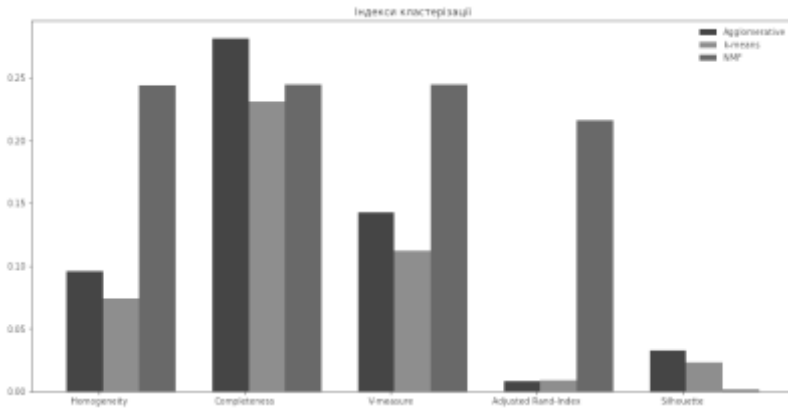

Рисунок 2 Порівняльний аналіз результатів кластеризації методами агломератної кластеризації, k-means++, NMF.

Порівняльний аналіз отриманих значень індексів кластеризації (рис. 2) показав що міри: V-measure, AdjustedRandIndex набули найбільших значень для методу NMF, а ось найбільша оцінка «силуету» (Silhouette) була отримана для методу агломеративної кластеризації, приймаючи до уваги, що V-міра збалансовано враховує однорідність і повноту кластеризації і її значення для методу NMF більше, то зроблено висновок щодо ефективності застосування методу NMF як за внутрішніми так і зовнішніми оцінками кластеризації.

Для визначення ефективного методу виділення ключових слів були проведені дослідження щодо ефективності двох методів NMF та сингулярного розкладу (TruncateSVD) [4]. За критерієм косинусної міри подібності, обчисленої для набору ключових слів (рис. 3) зроблено висновки щодо ефективності методу сингулярного розкладу.

Таким чином, проведені експериментальні дослідження дали змогу визначити модель та методи що мають бути реалізовані в системі автоматизованого реферування та виділення ключових слів.

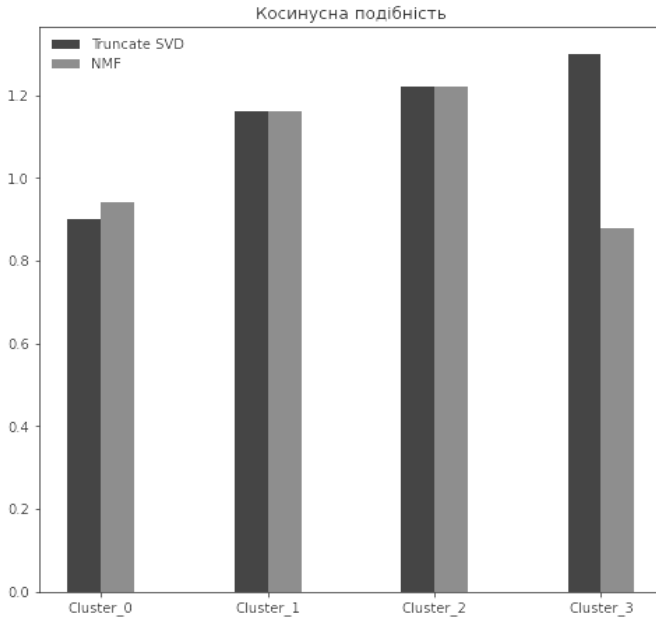

Рисунок 3 Порівняльний аналіз косинусних подібностей ключових слів

Література:

1. Kim Y. Convolutional neural networks for sentence classification // arXiv preprint arXiv. 2014. № 1408 (5882). P. 1746–1751.
2. Mikolov T. Efficient estimation of word representations in vector space // arXiv preprint arXiv. 2013. № 1301 (3781). P. 285–297
3. Афонина А.А., Крейнс М.Г. Кластеризация текстовых коллекций: помощь при содержательном поиске и аналитический инструмент // сб. науч. ст. "Интернет-порталы: содержание и технологии". – Москва: ФГУ ГНИИ ИТТ ИнфОРмика. – 2007. – №4
4. Peter J. Rousseeuw (1987). «Силуэты: графическое средство для интерпретации и проверки кластерного анализа». Вычислительная и прикладная математика. 20 : 53–65. doi : 10.1016 / 0377-0427 (87) 90125-7

WEB-САЙТ ЯК ІНСТРУМЕНТ МАРКЕТИНГУ

Вдовіна О.О.

*к.н. з соц. ком., доцент
кафедри українознавства,
культури та документознавства*

Філоненко Е.В.

*студент 6 курсу
гуманітарного факультету
Національний університет
«Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
м. Полтава, Україна*

Сучасний розвиток світової економічної системи характеризується підвищенням значимості інформації та її ефективного обміну між усіма учасниками ринку. В умовах автоматизації ринкових процесів важливу роль починають відігравати передові інформаційні технології, серед яких лідером є Інтернет. На сьогодні успіх та результативність діяльності компаній на ринку залежить від швидкого реагування на зміни в Інтернет-технологіях та нових інструментів маркетингу[1].

Фахівці стверджують, що WEB-САЙТ – один із найдієвіших інструментів маркетингу, який дозволяє закріпити імідж, здійснювати оперативні дії маркетингу і збуту продукції. Нині неможливо уявити діяльність будь-якого підприємства без наявності власного сайту на інтернет-просторах, адже він відкриває нові можливості як-то:

- залучення нових клієнтів,
- оперативне інформування про власну діяльність, новини, пропозиції, товари, ціни, знижки, акції тощо,
- налагодження ефективної комунікації з потенційними та постійними клієнтами,
- формування позитивного іміджу,
- додаткове джерело реклами,

- ефективний інструмент конкурентної боротьби,
- підвищення рівня доходів за рахунок он-лайн продажів,
- одночасне охоплення величезних аудиторій.

До створення сайту підприємства потрібно підходити з повною відповідальністю. Його інтерфейс повинен бути зручним для користувачів, а панель управління - для власників ресурсу. Окрім того, надзвичайно важливо, щоб сайт був зрозумілим для пошукових систем, у ньому повинен чітко прослідковуватись фірмовий стиль підприємства та бути наявними інструменти для зворотної комунікації. Зрештою, функціональні характеристики сайту, суттєво впливають на ланцюжок ефектів «знання бренду - довіру до бренду - лояльність до бренду».

Зазначимо, що протягом останніх років уявлення про сайт компанії як про маркетинговий інструмент зазнало значних змін: від статичних веб-сторінок з текстом і графікою до багатофункціональних, інтегрованих з іншими додатками веб-систем з єдиним комунікаційним середовищем. В.Хансон (W. Hanson) класифікував веб-сайти залежно від того, на якій стадії розвитку вони знаходяться[2]:

1. проста публікація,
2. інтерактивна стадія,
3. стадія персоналізації.

У першому випадку веб-сайт являє собою аналог інформаційної або рекламної брошури про компанію і не представляє можливості здійснення онлайн-операції. Інтерактивна форма веб-сайту дозволяє відвідувачам контролювати отримуваний потік інформації або демонструвати і розміщувати відгуки про компанію та її товари за допомогою спеціальних онлайн-форм. Персоналізовані сайти зроблені таким чином, щоб враховувати унікальні потреби і потреби зареєстрованих відвідувачів.

Кожен веб-сайт володіє обов'язковим набором характеристик, розгляд і аналіз яких є предметом обговорення вітчизняних та зарубіжних теоретиків і практиків[3]. Так одні фахівці вважають, що чи не найголовнішою характеристикою будь-якого сайту є його дизайн, адже це те, на що у першу чергу звертають

увагу відвідувачі. Інші ж наголошують на винятковій ролі навігації по сайту та можливості здійснення зворотного зв'язку. Ще одна група дослідників стверджує, що при розробленні сайту компанії варто чітко дотримуватись принципів корпоративності (колір, шрифт, його розмір, логотип тощо) повинні чітко прослідковуватись на сайті та бути впізнаваними. Проте, усі спеціалісти погоджуються з думкою, що інформаційна насиченість сайту, мовні можливості, можливість реєстрації на сайті, персоналізованість даних, клієнтоорієнтованість також є невід'ємними складовими ефективного та дієвого сайту компанії.

Таким чином, можемо зробити висновок, що у сучасних ринкових умовах Інтернет-сайт є невід'ємною частиною бізнесу, що дозволяє компаніям здійснювати ділові комунікації, просування товарів і послуг, індивідуальну і уважну роботу з клієнтами, а також проводити маркетингові дослідження. І, незважаючи на те, що Web-сайт не може бути комплексним інструментом маркетингу [4] (з точки зору маркетингу, як науки, інструментами є такі досить об'ємні речі як маркетингові дослідження, цінова політика, реклама тощо, а сайт - це один з елементів інструменту), він є важливим маркетинговим інструментом і відіграє значну роль в отриманні прибутку.

Література:

1. Сапега Л., Співаковська Т. Особливості контент-маркетингу як самостійного елементу просування в інтернеті. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/14266/1/2014_5_Sapega.pdf (дата звернення 31.08.2021).
2. *Hanson W.* Principles of Internet Marketing/Ward Hanson. – South-Western College Pub., 2000.
3. *Шурчкова Ю.* Веб-сайт компании как маркетинговый коммуникативный инструмент. URL: <https://dis.ru/library/546/30844/> (дата звернення 31.08.2021).
4. Магер Д. Корпоративный Web-сайт как инструмент маркетинговых коммуникаций. URL: https://elib.bsu.by/bitstream/1-23456789/19904/1/p_434-435.pdf (дата звернення 31.08.2021).

ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ТВОРЧОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

*Хажевська Євгенія Миколаївна,
Лахматова Наталія Олександрівна
викладачі англійської мови,
Харківський коледж будівництва
архітектури та дизайну*

Вивчення іноземної мови у вищих технічних навчальних закладах вивчається як обов'язкова дисципліна і викладання її починається з першого курсу. Проблема урахування спеціалізації у процесі навчання стає вкрай актуальною, викликаючи потребу пов'язувати вивчення іноземної мови з майбутньою професією студентів. Враховуючи той фактор, що процеси Європейської інтеграції все сильніше впливають на таку важливу сферу життя суспільства, як освіта, і розуміючи ту важливу роль, яку відіграє знання іноземної мови у підготовці висококваліфікованих спеціалістів.

Основною фігурою у процесі навчання іноземної мови був і залишається викладач. Увага до його особистісних та професійних характеристик значно посилилася у період реформування вищої школи в Україні, тому що від них залежить якісне виконання навчальних та виховних функцій педагогічним працівником. Ефективна реалізація системи професійних знань та вмінь свідчать про професіональну майстерність викладача. Викладач повинен мати певні особистісні якості і перш за все не повинен бути байдужим до результатів своєї професійної діяльності. Особистість викладача, його система цінностей є важливим фактором формування професійних та загальнокультурних компетентностей студентів [6]. Відношення студентів до викладача обумовлено, у значній мірі, стилем спілкування.

Великий вплив на відношення студентів до дисципліни, яка вивчається, має їхнє відношення до викладача цієї дисципліни,

головне завдання якого – залучити студента до навчального процесу. Ефективність роботи визначається вмінням створити доброзичливу атмосферу, яка вважається оптимальною у ході навчального процесу і сприяє невимушеному спілкуванню. Говорячи про особистісні якості викладача, не треба забувати і про доброзичливе відношення до студентів, яке буде виражатися в уважному вислуховуванні його відповіді, думки з того чи іншого питання. Потреба студента у доброзичливому спілкуванні з викладачем повинна бути задоволена, інакше виникає зниження мотивації до навчання. Безперечно процес навчання ефективніший тоді, коли студенти хочуть вчитися у викладача [1].

Викладач повинен мати організаційні здібності. Тільки високоорганізована людина може ефективно і послідовно виконувати завдання, накреслені навчальними програмами, та керувати діяльністю студентів. Викладач вищого навчального закладу повинен логічно викладати великі об'єми інформації, чітко формувати свою думку для того, щоб студенти краще засвоювали учбовий матеріал.

Треба зазначити, що така характеристика викладача як креативність, яка проявляється у творчому процесі підготовки до заняття, відіграє важливу роль у підвищенні мотивації студентів. Саме креативна компетентність викладача робить його діяльність неповторною і продуктивною.

Артистизм та емоційне забарвлення викладання іноземної мови професійного спрямування буде сприяти більшій ефективності засвоєння викладеного матеріалу, в той час як монотонність буде викликати у студентів зменшення зацікавленості дисципліною [3].

Щодо професійної компетентності викладача, на перше місце виходить практичне володіння іноземною мовою, яке передбачає такі вимоги, як:

- володіння правильною вимовою та інтонацією;
- володіння широким запасом слів та виразів;
- володіння нормами граматики [5].

Щодо викладання такої дисципліни, як іноземна мова

професійного спілкування у вищому технічному навчальному закладі, то вона накладає на викладача додаткові вимоги. Це – знання базових основ майбутньої спеціальності студентів. Як правило, викладачі, які приходять працювати на кафедри іноземних мов у вищі технічні навчальні заклади, не мають відповідного запасу лексики, тобто термінології, і незнайомі із технічними спеціальностями. У цьому і полягає найбільша складність, із якою стикаються молоді викладачі. Тому завданням кафедри іноземної мови є допомога цим викладачам, щоб вони оволоділи необхідною лексикою і засвоїли основи технічної спеціальності.

Викладачі іноземної мови повинні тісно співпрацювати з викладачами випускових кафедр, відвідувати фахові конференції, щоб чітко знати всі особливості майбутньої професійної діяльності студентів. Це розуміння надасть можливість плідно працювати з текстами за фахом, обговорювати їх, проводити рольові ігри, міні-конференції з презентаціями рефератів за темами курсових та дипломних проєктів. Оскільки ми живемо у сторіччі науково-технічного прогресу, і кожен день приносить нові відкриття і досягнення, викладач іноземної мови у вищому технічному навчальному закладі повинен постійно працювати над собою і удосконалюватись.

Останньою, і можливо, найголовнішою якістю викладача є його методична компетентність. Цьому аспекту приділяється багато уваги у методичній літературі. Викладач повинен настільки добре розбиратися у питаннях методики викладання іноземної мови професійного спрямування, щоби бути у змозі доцільно спланувати ланцюг практичних знань із студентами, враховуючи ступінь навчання, зміст матеріалу, рівень знань іноземної мови студентами певної групи, їхні інтереси. Без володіння методикою, прийомами та засобами викладання, без знання психологічних особливостей студентів, без урахування їхніх індивідуальних характеристик неможливо отримати позитивний результат [4].

Не дивлячись на велику кількість продуктивних технологій і засобів навчання, сьогодні, як і завжди, головним фактором якості

навчання в цілому, виступає викладач – носій знань. Однією з вимог до професійної майстерності викладача є вимога йти у ногу з часом і використовувати новітні інформаційні технології. Ефективність реалізації інноваційних технологій залежить від викладацького складу вищого навчального закладу. Ці новітні технології обумовлюють багатогранність та багатоаспектність професійної діяльності викладача.

Викладач своїми особистісними та професійними якостями здатен розвинути в студентах потяг до знань, розкрити їхню індивідуальність та творчий підхід до вирішення задач. Особливою складовою професійної майстерності викладача іноземної мови професійного спрямування є знання основ майбутньої спеціальності студента.

Сучасний студент добре розуміє, що його професійна підготовка включає знання хоча б однієї іноземної мови як необхідного компоненту успішного конкурування на ринку праці. Тому він зі свого боку висуває високі вимоги до процесу викладання іноземної мови і до самого викладача. Щоб задовольнити ці вимоги, викладач іноземної мови професійного спрямування повинен безперервно працювати над підвищенням своєї професійної майстерності.

Література:

1. Андреева М.А. Особистість викладача ВНЗ як фактор формування загальнокультурних і професійних компетенцій майбутніх спеціалістів // «Теорія і практика освіти в сучасному світі: матеріали міжнародної наукової конференції» (м. СанктПетербург, лютий, 2012.) – СПб.: Реноме, 2012 – с. 304-306

2. Блягоз Н.Ш. Профессиональная компетентность преподавателя ВУЗа: основные компоненты «Научно-информационный журнал НИИ комплексных проблем АГУ.» Сетевое электронное научное издание. Выпуск №4, 2014

3. Божко Е.В. Личные и профессиональные качества учителя иностранного языка. <http://pedportal.net/starshie-klassy/inostrannye-yazyki/lichnye-i-professionalnye-kachestvauchitelya-inostrannogo-yazyka-351368>

4. Головина М.Г. Профессиональная компетентность учителя иностранного языка как совокупность профессионально-педагогических компетенций <http://nsportal.ru/shkola/sotsialnaya-pedagogika/library/2015/02/07/professionalnayakompetentnost-uchitely>

5. Кикилик А.М. Самовдосконалення викладача-філософа як основа успіху в професійному становленні / А.М. Кикилик // Вища освіта України у контексті інтеграції до Європейського освітнього простору. – К.: Гнозис, 2016

